

Vliv výchovy a rodinného prostředí na školní úspěšnost a pracovní uplatnění

Jakub Sotolář

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jakub Sotolář**
Osobní číslo: **H138110**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vliv výchovy a rodinného prostředí na školní úspěšnost a pracovní uplatnění**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů.

Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- skutečnost jak byli vychováváni dospělí (rodiče);
- jakým způsobem výchova formuje osobnost dítěte a jeho snahu se vzdělávat;
- na možnosti prevence a nápravy výchovných chyb prostřednictvím soc. pedagogiky.

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný výzkum (kvantitativní, kvalitativní, smíšený) zaměřený na zjištění vztahu (věkové, vzdělanosti, sociální podmínky) u dospělých a jejich dětí směřující k výchově jedince a jeho následnému uplatnění ve společnosti.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ANTIER, Edwige. Agresivita dětí. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, 101 s. ISBN 978-80-7367-881-4.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

LOCKE, John. O výchově: výbor z díla. 1. vyd. Praha: SPN, 1984, 229 s.

MIŠURCOVÁ, Věra. Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku v 19. a 20. století: Určeno pro posl. fak. pedagog. 1. vyd. Praha: SPN, 1980, 265 s.

SCHNEIDEROVÁ, Hana. Vliv estetické výchovy na utváření postojů a životního stylu dospívající mládeže. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982, 77 s.

Literatura bude v průběhu zpracovávání nadále doplňována.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Renata Oralová

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

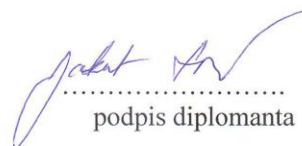
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen přípouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 10.4.2015

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je zjištění vlivu výchovy na školní úspěšnost a pracovní uplatnění. Zaměřil jsem se na zjištění skutečností, do jaké míry můžeme výchovou ovlivnit životní spokojenost v dospělém věku. Zda má vzdělání našich rodičů vliv na naši úroveň dosaženého vzdělání. Zda se s přibývajícím věkem stává naše výchova liberálnější. Dále v této práci zjišťuji vliv rodičovské autority a míru jejího přenosu do vlastního vztahu.

Práce je zaměřena i na zjištění vlivu moderních digitálních technologií na školní úspěšnost dětí. Vztah mezi školní úspěšností, dobrým pracovním uplatněním a vlivem výchovy jsem měřil pomocí jednoduše položených otázek v dotazníkovém šetření, ve kterém jsem se respondentů dotazoval na jejich zkušenosti a pocity, jak vnímali výchovu ze strany svých rodičů, jak přistupují k výchově svých dětí a zda jsou sami spokojeni s vlastním pracovním uplatněním a školní úspěšností svých dětí.

Provedeným výzkumem jsem zjistil, že úroveň vzdělání rodičů má vliv na dosažené vzdělání dětí. S přibývajícím věkem se náš názor na výchovu výrazně nemění. Dále jsem zjistil, že vzor rodičovské autority si s sebou odnášíme do dalších vztahů. Čas strávený u digitálních technologií v průměru do maximální délky 3 hodin denně nemá u dětí negativní vliv na jejich školní úspěšnost.

Přínosem mé bakalářské práce pro oblast sociální pedagogiky je především zjištění, že se vyplatí investovat do vzdělání. Celkový výstup lze shrnout do tvrzení, že skutečnost jak jsme byli vychováváni ovlivňuje naši současnou výchovu – tzv. přenosem hodnot a autority. Na základě zjištěných údajů z provedeného dotazníkového šetření je možné konstatovat, že došlo k vzácné shodě, kdy 94% participantů (účastníků výzkumu) je celkově spokojeno se svým uplatněním a ti, kteří vychovávají své děti, jsou z 94% spokojeni s jejich školní úspěšností.

Klíčová slova: výchova, školní úspěšnost, pracovní uplatnění, přenos autority, digitální technologie, multiasking, vzdělání rodičů

ABSTRACT

The aim of my bachelor thesis is to find out the influence of upbringing on school successfulness and finding an employment. I focused on finding out the facts to what extent upbringing can influence life satisfaction in adulthood. Whether our parents' education somehow influences our level of achieved education. Whether, as we are getting older, our upbringing is becoming more liberal. Further, I am trying to find out the influence of parental authority and extent of its transfer into our own relationships.

The work is focused also on finding out the impact of modern digital technologies on school successfulness of children. The relation between school successfulness, good employment and influence of upbringing is measured here by simply asked questions in questionnaire investigation. I asked the respondents about their experience and feelings concerning the fact how they perceived their own upbringing on the part of their parents and how the respondents approach the upbringing of their own children and whether they are satisfied with their job and school successfulness of their children.

I found out thanks to the performed research that level of parents' education influences achieved education of their children. As we are getting older our opinion of children upbringing is considerably changing. Furthermore, I found out that we bring model of parental authority into other relationships. Time spent by using digital technologies in average maximally up to three hours a day doesn't negatively influence school successfulness of children.

Finding out that it is worth investing into education is the main benefit of this bachelor thesis to social pedagogy. We can sum up the overall result into the statement that the fact how we were brought up influences our contemporary upbringing – by so called transfer of values and authority. On the basis of discovered data from performed questionnaire investigation it is possible to claim that a rare agreement was reached when 94 % of research participants are generally satisfied with their job and those who are bringing up their children are satisfied with their school successfulness from 94 %.

Key words: upbringing, school successfulness, employment, transfer of authority, digital technologies, multitasking, parents' education

Děkuji především svému vedoucímu práce Mgr. Renatě Oralové, za cenné rady a metodické vedení v průběhu celého vypracovávání této bakalářské práce.

Motto:

Když jsem měl dvacet let, myslel jsem si, že můj otec je idiot. Když jsem měl třicet, občas jsem si myslel, že má docela pravdu. Když mi pak bylo čtyřicet, tak jsem si myslel, že to byl celkem moudrý chlap. No a když jsme měli padesát let, řekl jsem si: kdyby tu tak byl a poradil mi!

Tomáš Baťa

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DETERMINANTY JEDINCE	12
1.1 OSOBNOST.....	12
1.2 ONTOGENEZE, PRŮBĚH VÝVOJE ČLOVĚKA.....	13
1.3 MEZIKULTURNÍ ÚHEL POHLEDU A JEHO VLIV NA PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ.....	16
2 VÝCHOVA A RODINA	18
2.1 RODINA A JEJÍ ZÁKLADNÍ VÝCHOVNÁ FUNKCE	18
2.2 ZPŮSOBY VÝCHOVY V RODINĚ.....	20
2.3 CÍLE VÝCHOVY.....	21
3 FILOSOFICKÁ A ETICKÁ HLEDISKA	26
3.1 EVOLUCE TOUHY A STRATEGIE NAŠEHO CHOVÁNÍ.....	26
3.2 DUŠEVNÍ A TĚLESNÉ ZDRAVÍ – PŘEDPOKLAD PRO DOBRÉ PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ.....	27
3.3 ETIKA VE VÝCHOVĚ.....	29
4 DYSFUNKČNÍ RODINA A JEJÍ VLIV NA ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST	31
4.1 ŠPATNÉ VÝCHOVNÉ VZORY	31
4.2 GENETICKÉ PREDISPOZICE.....	34
4.3 VÝVOJOVÉ VADY A PORUCHY OSOBNOSTI	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM	39
5.1 HYPOTÉZY A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	40
5.3 ROZBOR VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE.....	44
5.4 SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI.	58
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
PŘÍLOHY	1
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	2
SEZNAM OBRÁZKŮ	3
SEZNAM PŘÍLOH	5

ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce je analýza psychologických a sociálních okolností působících během vývoje jedince na jeho školní úspěšnost a seberealizaci ve společnosti. Toto téma jsem si zvolil, neboť vychovávám syna a dceru a ne vždy mám pocit, že postupuji během výchovy správnou cestou. V bakalářské práci si kladu za cíl analyzovat tuto problematiku na úrovni dospělých jedinců, kteří již založili rodiny a vychovávají v současné době alespoň jedno dítě.

Bakalářská práce je členěna do šesti kapitol.

V první kapitole jsou uvedeny základní informace týkající se osobnosti člověka, které mají v průběhu dospívání zásadní vliv na jeho další vývoj. Kapitola obsahuje přehled vývojových stadií dle Erika Eriksona a zabývá se multikulturní problematikou.

Druhá kapitola charakterizuje rodinné prostředí a základní výchovné funkce v rodině. Její vhodné a nevhodné způsoby. Dále se zabývá pozitivními i negativními vlivy prostředí mající vliv na vývoj jedince v průběhu jeho dospívání.

Ve třetí kapitole se zabývám psychologickými, filosofickými a etickými hledisky, které mají vliv na školní úspěšnost a uplatnění ve společnosti. Součástí této kapitoly je nejen charakteristika duševního a tělesného zdraví, ale také vliv etiky na vnímání okolí a formování správného rozumového náhledu.

Čtvrtá kapitola se zabývá výskytem patologií v rodinách a možnostmi sníženého osobního limitu jedince, s ohledem na jeho školní úspěšnost a pracovní uplatnění.

Pátou kapitolu tvoří samotný výzkum analyzující výchovné vlivy v rodinném prostředí. Vliv dosaženého vzdělání rodičů na školní úspěšnost dětí. Vliv vzoru rodinné autority. Vliv doby trávené hraním na moderních technologiích na školní úspěšnost dětí. Vliv přibývajících věku na změnu v postojích k výchově dětí.

Výzkumný vzorek bude proveden ve vymezeném regionu Jihomoravského kraje

Práce je určena nejen pedagogům, ale především rodičům, kteří již založili, nebo teprve hodlají založit vlastní rodinu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DETERMINANTY JEDINCE

Souhrn faktorů určujících a spoluvytvářejících psychický vývoj jedince v průběhu jeho biologického a psychického zrání.

1.1 Osobnost

Na úvod si dovoluji uvést krátkou životní zkušenost.

„Honzíkovi se chce čůrat“ Asi tak nějak to můj tehdy ještě tříletý syn říkával. Stejně, jak to říkávají i ostatní děti. Jenže ten den to takhle řekl naposledy. Když se vrátil z WC, oblékli jsme se a šli se projít ven do lesa. Večer, když jsem se synem seděl v kuchyni u stolu a společně jsme večeřeli, tak se na mě podíval a s naprostým klidem ve tváři pronesl: „JÁ chci ještě přidat“. Tehdy jsem si vůbec neuvědomil, že se v tichosti, někde uvnitř v hlavě toho malého človíčka bez záře a výbuchů ohňostroje právě zrodila osobnost.

Vznik osobnosti u člověka se váže k věku kolem tří let, kdy se děti začínají označovat první osobou čísla jednotného, tedy **JÁ**. OSOBNOST je reálný psychický fenomén, je to každé JÁ. Je to i Vaše JÁ, které se během čtení těchto řádků rozhoduje, jestli bude pokračovat, a nebo to vzdá. JÁ je mým jádrem osobnosti a mé JÁ rozhoduje o všem - jak budu vnímat, co udělám teď, co za chvíli a co budu dělat večer a JÁ má k tomu všemu potřebné nástroje. Tyto nástroje se nazývají motivy, postoje, charakter, inteligence a temperament. JÁ má velmi významnou integrativní funkci. JÁ okolo sebe integruje všechny tyto nástroje a s pomocí dalších součástí lidské psychiky, jako jsou vjemy, poznávací procesy a emoce mé JÁ rozhoduje o veškerém mém konání. Člověk totiž není jenom žijící organizmus, ale především osobnost. Díky svému fyzickému vzhledu a své osobnosti jsme každý z nás originální.

Jedinečné kombinace kvalit základních charakteristik osobnosti určují do jisté míry i životní dráhu člověka. Existují např. inteligentní lidé, kterými jejich negativní postoj ke vzdělávání či práci brání jejich schopnosti využít a naopak lidé, kteří svou silnou motivací a volnými vlastnostmi překonají i značné nedostatky ve schopnostech, inteligenci atp.

Herakleitovo: "*Nevstoupíš dvakrát do téže řeky*", platí beze zbytku i pro charakteristiku osobnosti. Stejně jako řeku netvoří jen tekoucí voda, ale charakterizují ji i mnohé relativně stabilní znaky jako je tvar řečiště, stav vody, její využívání atp., netvoří ani osobnost jen nenávratné a prchavé procesy toku vědomí, ale ve struktuře duševního dění existují mnohé funkce a útvary vykazující větší či menší stabilitu, jejichž prostřednictvím ji pak lze charakterizovat. Takovými znaky jsou např. vrozená dynamika projevu - **temperament**, výkonové dispozice - **schopnosti**, povahové **rysy**, či ustálená východiska konativních projevů - **charakter** aj.

V současné psychologii existuje řada nejrůznějších modelů struktury duševního dění osobnosti, stejně jako nahlížení do principů jeho dynamiky, vzájemného působení dílčích instancí i hierarchičnosti řídicích schémat. Nejrůznější modely byly tvořeny již od starověku (Platon, Aristoteles) a jen v tomto století jich bylo vytvořeno více než deset (například Kraus: vrstva hlubinná - kortikální; Freud: Id-Ego-SuperEgo; Kleist: somatopsyché - thymopsyché - autopsyché; Hayer: vegetativní - animální - duchovní okruh; Braun: osoba vitální - kortikální; Hoffmann: pudy - city a snahy - duch); Thorne aj.

Řešení těchto složitých otázek není však v psychologii osobnosti dosud dostatečně jednotné.

1.2 Ontogeneze, průběh vývoje člověka

Ontogeneze je **průběh vývoje** lidského jedince. V každé fázi ontogenetického vývoje můžeme pozorovat řadu změn. Tyto změny jsou dvojího druhu: růstové a vývojové. Oba procesy jsou primárně určeny dědičnými faktory, jejichž uplatnění také ovlivňuje prostředí, ve kterém se pohybujeme.

Děti v prvním roce života rostou velmi rychle. Mozek a nervový systém vyvíjí další synoptická spojení a rozvíjí se motorické schopnosti. Všechny biologické aspekty vývoje jsou po celou dobu ovlivňovány faktory prostředí. U malých dětí se vytváří „attachment“, neboli hluboká emocionální vazba na osobu, která o ně nejvíce pečuje. Touto osobou by měla být do jednoho roku dítěte především matka, které by měla být vždy nablízku a dodávat tak dítěti základní jistotu. Pokud je z jakéhokoliv důvodu matka v tomto věku dítěte často nepřítomna, nebo se u dítěte střídá mnoho jiných lidí, je téměř jisté, že se tato

skutečnost projeví v dospělosti nedostatkem důvěry v sebe sama, což jistě není správný předpoklad pro úspěšné sebeuplatnění se ve společnosti. Adolescence je přechodem z dětství do dospělosti. Odpovídá zhruba věkovému období od třinácti do dvaceti let. Adolescence začíná pubertou. Puberta značí začátek dospívání. U dívek se projevuje zahájením menstruačního cyklu. U chlapců ejakulací. Adolescence je obdobím rychlého kognitivního růstu, je obdobím „*stadia formálních operací*“, které takto nazval Piaget. Lidé v tomto věku začínají přemýšlet kriticky a abstraktně. Boj adolescenta o ustanovení své pozice a osobní identity se nazývá krize identity. Mladí adolescenti zažívají zvýšené napětí ve svém vztahu k rodičům. Ve stejnou dobu nabývají na síle vztahy s vrstevníky. Sexualita je přirozenou součástí vývoje. Aristoteles o mládí tvrdil, že je „*posilováno přírodou, jako opilý muž vínem*“. Sokrates viděl v adolescentech „*hašteřivce, kteří odporují rodičům a tyranizují učitele*“. Období adolescence je jako čas „*bouří a stresu*“. Je velice důležité, zda se v tomto období dostane člověk do kontaktu s pozitivně, nebo negativně naladěnou skupinou. Snadno se totiž v tomto věku nechá strhnout k činům, které mohou mít velký vliv na jeho další utváření osobnostních rysů. V osmnáctém roku života je osobnost již dotvořena a nedochází k jejímu dalšímu vývoji, dochází k tzv. „*zrání osobnosti*“. Člověk vstupuje do dospělosti. Pokud je fyzicky zcela zdravý a jeho psychický i sociální vývoj probíhal ve vyrovnaném rodinném prostředí, s láskou a péčí milujících rodičů a následně v přátelském školním kolektivu s pozitivní motivací, měl by být dobře vychován a bez větších problémů nalézt pro sebe dobré sebeuplatnění ve společnosti.

Podle teorie Erika Eriksona lidé dospívají v průběhu osmi psychosociálních stadií. Každé z nich se vyznačuje „*krizí*“, kterou je třeba překonat. Stadia 1 až 4 probíhají v dětství, stádium 5 v období dospívání a stadia 6 až 8 v dospělosti. Jedinci, kteří uzavírají období adolescence s pochopením vlastní identity, vchází do dospělosti, která je obdobím, jehož nejdůležitějším okamžikem je spojení s jinou osobou a objevením „*intimity*“ díky smysluplnému vztahu, nebo manželství. Dalším stadiem je střední dospělost, ve které lidé potřebují dosáhnout „*generativity*“, čili osobního příspěvku ve prospěch další generace – a to jak v práci, tak doma, tak v blízkém okolí. Ti šťastnější z nás, kteří již zdolali všechny předchozí krize, si tak mohou dopřát pocitu klidu a sebenaplnění. Ti méně šťastní prožívají poslední léta života v lítosti a beznaději. (viz. příloha obrázek č.1)

Navzdory převládajícím stereotypům nenašli odborníci žádný důkaz pro existenci krize středního věku nebo oslabení morálky starších lidí. Pocit spokojenosti se s věkem nemění a úroveň deprese se s přibývajícím věkem snižuje. Kritickými ingrediencemi jsou láska a práce, které obě s věkem sílí. Podobně jako víno i ony v průběhu let na kvalitě neztrácí, spíše naopak.¹

Ostatní teoretikové se domnívají, že sociální vývoj je spíše než s věkem spojen s kritickými událostmi jako jsou manželství a narození dětí. Že to jsou *sociální hodiny*, které nám ukazují přibližný čas, kdy je dobré splnit jednotlivá očekávání. Lidé navíc podléhají vlivu osudu, který s sebou přináší náhodná setkání a životní změny.

Pro vývoj nejsou důležitá pouze přechodná období, ale také vrtkavý dotek osudu, který mávnutím kouzelného proutku změni proces vývoje nepředvídatelným způsobem. Životní cesty jsou zamotány nepředvídatelným osudem a nečekanými náhodami – jako například, když se student nechá navnadit pro budoucí kariéru profesorem, jehož přednášku nejdřív vůbec nechtěl absolvovat, nebo když nadějného atleta trvale zraní řidič autem a z místa nehody ujede. Teoreticky však každý z nás může dosáhnout maximální délky života, která je vyšší, než průměrná očekávaná délka života. Očekávaná délka života u lidí závisí na rozdílných životních stylech, na způsobu stravování, psychické a fyzické vyčerpanosti a genetických předpokladech. Ženy muže zpravidla přežívají. V dospělosti se počet mozkových buněk postupně snižuje. Metabolismus se začíná zpomalovat a lidé proto mnohdy přiberou na váze. Toto období ale většinou není spojeno s psychickými problémy. Jak lidé pomalu stárnou, dostávají se na vyšší pozice, jsou lépe placeni a cítí mnohem větší odhodlání. Životní spokojenost se jednoduše mnohem více než biologického věku týká spokojeného rodinného života a dobrého pocitu z práce.

Proces stárnutí lze samozřejmě zpomalit i tím, že si uchováme mladou mysl.

¹ KASSIN, S. M. *Psychologie*. 2. vyd. Brno: CPress, 2012, s. 362.

Na základě průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění Akademie věd ČR letos v březnu r.2014 bylo zjištěno, že dvě třetiny lidí je spokojených se svým životem - a toto procento není nijak závislé na věku.²

1.3 Mezikulturní úhel pohledu a jeho vliv na pracovní uplatnění

Ze světa se díky moderním technologiím stává globální vesnice, proto bychom měli vědět, jak a v čem se liší a podobají lidé různých kulturních a etnických skupin. Pro účely této diplomové práce je zjištění zda a případně jak velký má vliv výchova na sebeuplatnění jedince z mezikulturního úhlu pohledu velice podstatné.

Lidé se totiž liší nejen rodným jazykem, vyznávaným náboženstvím, místem pobytu, sociálními normami, ale také danými pravidly, chováním a tím, do jaké míry se jimi řídí. K tomu, abychom co nejlépe pochopili rozdíly mezi jednotlivými kulturami, byly stanoveny klíčové pojmy:

- Národní mentalita – je způsob myšlení, postojů a hodnot s ohledem na historická hlediska (může se odrazit např. v obchodních jednáních a cestovním ruchu),
- kulturní diverzita – určuje míru rozmanitosti kultury,
- etiketa – jsou pravidla společenského projevu,
- společenský protokol – je souborem psaných i nepsaných pravidel, která jsou v dané společnosti dodržována při různých příležitostech.

Kultury se podle své dominantní orientace také liší na **individualistické** a **kolektivistické**.

- Individualismus se vyznačuje zdůrazňováním nezávislosti a sebeprosazováním,
- kolektivismus klade důraz na vzájemnou závislost a spolupráci.

²(http://www.denik.cz/z_domova/pruzkum-vetsina-cechu-je-celkove-spokojena-se-zivotem-20140418.html
[cit. 2015-02-10])

Individualismus a kolektivismus ovlivňují míru, v níž jedinci považují své já za součást skupiny, k níž patří.

Vzpomeňme na některé slavné experimenty: Hawthornský - *sociální zahálení*, Milgramův - *poslušnost k autoritě*. V individualistických skupinách jsou jedinci v procesu socializace vedeni k nezávislosti, zatímco v kolektivistických je důraz kladen na vzájemnou závislost. Každá orientace má své výhody a nevýhody. V kolektivistických společnostech lidé ve vyšší míře dodržují sociální normy, a to přispívá k dobrým vzájemným vztahům a loajalitě jedince ke skupině. Kultury se nerozlišují pouze společenskými normami, ale také očekáváním, do jaké míry musejí jedinci normy dodržovat. Klasickým příkladem může být srovnání dvou největších kultur a to USA a Číny. Děti v USA jsou vedeny od rodičů k tomu, aby byly sebejisté, nezávislé a uměly se za každou cenu prosadit. V Číně se učí, že musí jít s většinou, být loajální svému společenství a dobře se do něj začlenit. Na první pohled je patrné, že se obě tendence pohybují v opačných směrech, že každá kultura přistupuje k jedinci i skupině odlišně. Jedna se zaměřuje na jedince, druhá klade důraz na skupinu.³

Navzdory všem odlišnostem v podobě barvy pleti, chování a jednání, má lidstvo jeden znak společný a ten se z hlediska psycho – sociálního objevuje ve všech kulturách na celém světě. Tím znakem je rodina.

³**Výzkum: Srovnání Kanadčanů a Číňanů**

Deng J. a kol. (2006). A Comparison of Environmental Values and Attitudes Between Chinese in Canada and Anglo-Canadians. *Environment and Behavior*, 38, 1, s. 22-47.

http://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=cs&user=FMR7pONOH PAC&citation_for_view=FMR7pONOH PAC:qjMakFHDy7sC [cit. 2014-12-11]

2 VÝCHOVA A RODINA

„Nedokonalí rodiče jsou tu proto, aby se děti naučili milovat nedokonalost“

2.1 Rodina a její základní výchovná funkce

Formy rodiny jsou velmi rozmanité, liší se v mnoha znacích a proto je složité podat její obecnou charakteristiku. Zpravidla se v odborné literatuře uvádí, že jde o malou, primární, neformální skupinu, která je spojena příbuzenskými (pokrevními) pouty, a která plní funkce reprodukční, ochrannou, ekonomickou a socializační.

Členové rodiny se řídí stálými vzory chování. Role v rodině jsou určeny nejen citovými, ale zejména společenskými vztahy. Pod vlivem rodinného prostředí si jedinec vytváří vztahy k jiným lidem, k sobě samému i k jednotlivci. Výchova mateřská v rodině je nejsilnější a doporučuje se ve věku od narození do šesti let⁴. Rodina prochází změnami v souběhu s historickým vývojem společnosti, ve které se sama nachází. V Antickém Římě to byl otec *Patria Potestas* - hlava rodiny. Otec měl moc nad dětmi, nad manželkou a nad veškerým majetkem. Dnes, vlivem historických změn a postupným vývojem evropské moderní civilizace se moc otce jakožto hlavy rodiny do značné míry omezila. Ženy usilují o rovnoprávnost jak ve vztahu, tak na trhu práce, což se jim v mnoha profesích a rodinách daří. Posouzení, do jaké míry je tato rovnoprávnost a budování si ega u žen ve všech sociálních vztazích ku prospěchu rodině ve vztahu k dětem a k výchově dětí, nebo pouze jim samotným, nechám na každém z nás. Jsou rodiny, kde se matriarchiát „dědí“ z generace na generaci a funguje pouze za předpokladu, že tu „ženskou“ roli v rodině převezme muž. Naše společnost se individualizovala a zpluralizovala. Ztrácí se předem dané opory - prostředí, tradice, orientace, vazby. Společnost počítá s individualizovaným jedincem nezatíženým partnerským svazkem či rodinou. Nejvýkonnější rodina rovná se žádná rodina: *„svobodný jedinec, který si s vyplazeným jazykem otupěle vydělává, aby*

⁴ KOMENSKÝ, J. A. *Didactica magna*. Ed. 2. Bucuresti: Cassa școalelor, 1910, 1 sv.

vzápětí veškeré peníze otupěle vypláznul“, společnost „osamělých vlků“ je pro hospodářský život nejpraktičtější.⁵ Pluralizace znamená, že vedle normální rodiny vznikají různé sociálně přijatelné způsoby soužití. Vznikají nemanželské svazky, bezdětný soukromý život, bezdětná manželství, svobodní jedinci, partnerství na dálku, nebo homosexuální partnerství atd... Tradiční rodina se ve srovnání s takovými možnostmi, jaké neustále předkládají i media jeví fádně, nudně, konzervativně a maloměšťácky. Počty lidí setrvávající mimo manželství rostou.

Charakteristika současné rodiny

- Nejčastěji se jedná o rodinu dvougenerační,
- výrazná zaměřenost na zájem jednotlivce před zájmy celku,
- chybí očekávání trvalosti vztahu, jednotlivec nechce riskovat,
- odsouvání rodičovství na pozdější dobu – neochota opustit kariéru,
- předmanželská zkušenost se sexem je běžně přijímána,
- specifická mužská/ženská role je čím dál více stírána,
- v důsledku zrychlujícího se životního tempa a měřítek hodnot dochází k omezování bezprostředních kontaktů mezi partnery i mezi dětmi a rodiči,
- přímé výchovné působení rodičů je stále více nahrazováno jinými institucemi,
- stále častěji se objevuje „dvou kariérová“ rodina, kde je péče o dítě předána z velké části někomu jinému – prarodiče, chůvy, vychovatelky,
- pravidelné mezigenerační kontakty nejsou příliš intenzivní,
- dochází k odklonu od dříve typické rodinné koalice (dominantnější otec a laskavá submisivnější matka) k pestřejší škále možností.⁶

⁵ PRISCHING, M. *Familie in Der Stressgesellschaft - Rodina ve společnosti stresu.*

Praha: Občanský institut, 2006, s.4.

⁶ VÝROST, J., SLAMĚNÍK I. *Aplikovaná sociální psychologie.* Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, s. 305.

2.2 Způsoby výchovy v rodině

Výchova v rodině, ve škole, na treninku, nebo na letním táboře zahrnuje mnoho činností a vzájemného působení dospělých s dětmi. Jedná se o kladení požadavků a kontrola jejich plnění, pochvaly a napomínání, odměny a tresty, působení osobním příkladem, činnostmi atd. Jenže někdy je stejný výchovný prostředek účinný, jindy neúčinný. Pokaždé jde o jinou situaci. Důležitá je osobnost, která vychovává, stejně jako je odlišná osobnost vychovávaného. Důležitá je situace, ve které se nacházíme, stejně jako je důležité to, čeho chceme u vychovávaného dosáhnout.

Způsob výchovy znamená celkovou interakci a komunikaci dospělých (matky, otce, učitele, rodiny, školy aj.) s dítětem. Projevuje se volbou a způsobem užití výchovných prostředků⁷. Základním momentem ve způsobu výchovy v rodině, je emoční vztah k dítěti a ten souvisí s úctou k osobnosti – s optimistickým, nebo naopak pesimistickým pohledem na osobnost a jejím hodnocením. Stručně lze říci, že způsob výchovy je ovlivňován třemi skupinami podmínek ve vzájemné interakci:

- Osobní vlastnosti a zkušenosti vychovávajících,
- vlastnosti a zkušenosti vychovávaných dětí,
- sociální, ekonomické, kulturní podmínky a tradice.

Pokud si dospělý uvědomí neadekvátnost svého chování k dětem a mladistvím v průběhu výchovného procesu a snaží se toto své chování změnit ve směru ke kladným výchovným procesům, k úctě a porozumění pro děti, k lepší empatii, působí to pozitivně jak na děti, tak na příznivý růst osobnosti dospělého. Formy způsobu výchovy, které jsou příznivé pro vývoj dítěte, působí příznivě i na vývoj osobnosti vychovávajícího. Z praxe je známo, jak mnoho konfliktů a obtíží v rodinách vzniká tehdy, když dospělý nerepsektuje vývojová stadia, na kterém se nachází dítě. To platí v případě “moc rychle dopředu”, tak v případě “raději ještě ne”. Tím je myšleno, že příliš velké nároky kladené na dítě mohou být stejně

⁷ ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1996, s. 135.

škodlivé, jako například hyperprotektivní výchova směřující dítě v jeho vývoji spíše k regresím. Různé formy způsobu výchovy spojené s kladením požadavků s různou velikostí a s odlišnou formou kontroly ovlivňují formování dítěte, jeho sebehodnocení, vytrvalost, stabilitu a odolnost k zátěži. I při nepříznivých formách způsobu výchovy v rodině za určitých podmínek dochází k příznivému vývoji aktivity, autoregulace a sebedeterminance. Jde o případ, kdy se rodič s nepříznivou vlastností a formou výchovy stává negativním modelem. Například student střední školy, který si uvědomuje, že jeho otec požaduje přísné dodržování kázně a pořádku, zatímco matka je naopak "bohémská". Synovi se nelíbí ani jedno, ani druhé a v osobním životě se tato zkušenost pro něj stane impulsem pro hledání vlastního stylu života.

Zkušenosti z pedagogicko-psychologických poraden i škol ukazují, že zvláště rodiče vysokoškoláci někdy kladou maximalistické požadavky na školní úspěšnost dítěte, čímž se zvyšuje napětí v rodině a dítě tak vnímá rodiče jako nepřiměřeně požadující, kontrolující, vyčítající – tedy se záporným vztahem k dítěti. Někdy dokonce chápou rodiče svou roli jako překážku ve vlastní kariéře. To opět zesiluje záporný komponent výchovy.⁸ Pro dítě je nesmírně prospěšné mít citově kultivované rodiče.

Závěrem této podkapitoly bych chtěl uvést, že jsem také rodič, který někdy dělá ve svém způsobu výchovy chyby. Jde však o to, uvědomit si včas, že něco děláme špatně a neudělat výchovnou chybu ještě před tím, než se tak stane. (obrázek č.2)

2.3 Cíle výchovy

Většina z nás musí uznat, že místo, kde jsme se poprvé museli uplatnit, bylo v rodině. Mám na mysli pomoc při úklidu, pomoc s umytím nádobí, posekání zahrady (tady už za drobnou úplatu), a nebo pomoc jen jako poslušné dítě alias „*podržitka a podejmetr*“ Táta (někde máma) byl Váš první šéf. Sourozenci první kolegové. Soused první

⁸ ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1996, s. 204.

konkurence. Je to právě rodina, kde se formují naše základní postoje k životu, tj. i k práci a také náš charakter. Pokud chceme změnit cokoli v našich životech, myslím, že je třeba pochopit, jak moc nás ovlivnila naše první „firma“. *„Pochopení pilířů, na kterých naše výchova stojí, tak patří mezi naprosté základy pro kohokoli, kdo chce uchopit svůj život do vlastních rukou.“*⁹ Cílů výchovy je mnoho a všechny společně míří jedním směrem. Směrem, kdy chceme na jeho konci nalézt vyžralou osobnost, která je kultivovaná výchovou, (jak uvádí na svých přednáškách prof. Kohoutek R.) s dobrými morálními a charakterovými vlastnostmi, schopnostmi, s reálnou nadějí na úspěšné sebeuplatnění ve společnosti.

2.4 Vliv prostředí na výchovu a školní úspěšnost

Co si představíme pod pojmem prostředí? Ve vztahu k duševnímu vývoji dítěte mluvíme o prostředí jako o **vnějších vlivech**, které vytvářejí zkušenost dítěte o přírodních a sociálních jevech. *(Výchova oproti tomu je cílevědomá a záměrná.)*

Existují tedy okolní podmínky, díky kterým sbíráme jisté zkušenosti, které se tak přímo podílejí na naší výchově. Tyto podmínky jsou tvořeny okolním prostředím, ve kterém se pohybujeme, ve kterém vyrůstáme. Můžeme je rozdělit na:

- Kulturní – kina, divadla, zábava, zvyky a tradice,
- přírodní – příroda a aglomerace,
- sociální – skupiny lidí, ve kterých se pohybujeme, společnost
- moderní technologie – masová média, mobilní telefony, internet.

Kladný vztah ke kultuře, přírodě a pozitivně naladěným sociální skupinám má blahodárny vliv na rozvíjení osobnosti, avšak málokdo bude se mnou souhlasit, kdybych se někoho

⁹ HAJZLER, T. *Peníze, nebo život?: jak přestat vydělávat na život a začít i v práci žít.*

1. vyd. Praha: PeopleComm, 2012, s. 384.

snažil přesvědčit, že kladný vztah k moderním digitálním technologiím bude mít příznivý vliv na váš organizmus. Elektronická media, televize, internet a jeho sociální online sítě uspokojují základní potřebu po kontaktu s někým blízkým. Tento způsob komunikace však nemá jen pozitivní účinky. Stáváme se otroky moderních digitálních technologií, které jsme sami vytvořili. „*Internet je plný negativních sociálních kontaktů, sahajících od předstírání, že jste někdo jiný, přes švindlování a podvody až k závažné kriminalitě.*“¹⁰ Sociální sítě tvořené těmito technologiemi, které nám otevírají svět nám současně zavírají ty skutečné dveře. Jsme šťastní, když můžeme sdílet naše zážitky, ale vlastně nezáleží na tom, jestli na druhé straně někdo je. Upravujeme je a přeháníme, toužíme po chvále a předstíráme, že tu společenskou izolaci necítíme. Dáváme dohromady slova, dokud se naše životy netřpytí a přitom ani nevíme, jestli nás někdo poslouchá. Stáváme se nespolečenšší. Být s jinými a dívat se do jejich očí nás už neuspokojuje jako dřív. Jsme moderní generace, která využívá dokonalosti chytrých telefonů a tabletů a současně se stáváme generací ochuzených lidí. Anonymita internetu způsobuje, že se méně ovládáme a adekvátně k tomu se méně pokoušíme o přiměřené sociální chování. Kdo své sociální kompetence nabyt již dříve, (offline, face to face) má určitou výhodu v budování vztahů v reálném světě a sociální sítě mu uškodí jen stěží. Používá je jako telefon, nebo fax, jen poněkud snadněji, povrchněji. Oproti tomu ten, kdo měl v mládí málo možností rozvíjet své sociální kontakty již v dětství, vytvořil si většinu sociálních kontaktů na internetu a tudíž žije na síti, je u něj velká pravděpodobnost, že jeho chování v reálném světě bude zaostávat za žádoucím stavem. Mladí lidé vědí stále méně, jak to ve vztazích chodí, co si mohou ke druhým dovolit a co mohou požadovat. Mají prostě málo příležitostí poznat, jak to v reálném životě funguje mezi reálnými lidmi.

Podle výsledků jednoho dlouhodobého průzkumu, pořádaného vědeckými pracovníky Kolumbijské univerzity v New Yorku, násilí v televizi zcela jistě rozvíjí agresivitu dětí.¹¹ V televizi je běžné, že i v průběhu denního vysílání je divákovi ukázáno několik

¹⁰ SPITZER, M. Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum. 1. vyd. Brno: Host, 2014, s.117.

¹¹ ANTIER, E. Agresivita dětí. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, s.70.

vražd a násilných trestných činů. Čím delší čas tedy bude dítě trávit před televizní obrazovkou, tím větší bude pravděpodobnost, že se začne chovat násilně. Reklamy vysílané během dopoledních pořadů na dětských kanálech jsou zaměřené cíleně na tuto věkovou skupinu. V naprosté většině případů se jedná o reklamu na nezdravé, tuky a konzervanty obsahující jídlo. Výrobky, které by se nikdy v dostatečné míře bez reklamy neprodávaly. Nejen rodiče, ale především děti již v mládí získávají špatné stravovací návyky. Vyhledávají *fastfoody* a potěšení v podobě multikin a zábavních center, které spíše než poznání a možnost zdravého pohybu nabízí pouze tisíce možností, jak od lidí získat co nejvíce peněz. Dítě už při nástupu do školy zná přes dvě stě značek, resp. jejich výrobky.¹² Přitom děti ještě nemají ve svém věku vyvinuté kritické myšlení a tak jsou vydány účinkům reklamy relativně napospas.

Nejblíbějším dárkem pro dítě je herní konzole. Častým argumentem společností, které uvádějí na trh tohle zboží je, že tyto přístroje vedou děti k učení. Když se v obchodě prodavače zeptáte co se dítě hraním na konzoli vlastně učí, nebo co taková herní konzole rozvíjí u dítěte, dostaneme velmi vyhybavou odpověď. Pro mnohé rodiče je rozhodující argument pro pořízení tohoto přístroje tvrzení dítěte, že pokud tohle mít nebude, bude outsiderem, kamarádi s ním nebudou mluvit, protože všichni už tohle doma mají. Už delší dobu se předpokládá souvislost mezi počítačovými hrami a horšími školními výkony. Čas strávený hraním na PC se dá využít jinak. Pohybem na čerstvém vzduchu, prohlubováním učiva, hraním si se svými vrstevníky na treninku atp. O tom, že se děti při jakékoliv hře učí není pochyb. Otázka tedy nezní jestli počítačové hry ovlivňují dítě, ale jak jej ovlivňují. Jestli pozitivně, nebo negativně. Dívky tráví hraním počítačových her méně času než chlapci. Mají menší sklony k násilí a v počítačových hrách se právě násilí vyskytuje nejvíce. Je jen málo her, které jsou zaměřeny na logické myšlení bez toho, aniž by se někdo, nebo něco muselo kvůli dokončení úkolu, nebo rozluštění hádanky zabít, nebo zmasakrovat. Problémovou skupinu tedy tvoří chapci. Jejich intelektuální schopnosti jsou počítačovými hrami ohroženy více. Při nadměrném hráčství dochází k zanedbávání

¹² SPITZER, M. Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum. 1. vyd. Brno: Host, 2014, s.122.

hygieny, vzniku špatných stravovacích návyků, k omezení zdravého nadhledu nad časem, který tráví hraním na PC, vzniku multiaskingu atd.

Klíč k tomu, aby k takovým věcem, (jako je nadměrné trávení času dětí u digitálních technologií nedocházelo) mají především rodiče během své výchovy, protože nejsilněji působícím prostředím na člověka, které má největší vliv na výchovu je domácnost. Domácnost je místem, kde rodiče dítěti ukazují jak lze kulturně žít. Jaké dědictví nám poukazuje okolní příroda, jak lze využívat moderní produkty a do jisté míry je to právě rodina, která koriguje s jakými sociálními vrstvami zůstaneme v kontaktu a kterým se budeme vyhýbat. Domácnost je prostředí, ve kterém trávíme nejvíce času a je také místem, kde bychom měli najít bezpečí.

„V domácnosti, ve které chybí kousek něčeho hezkého, ve které je pouze nepořádek a neuspořádanost, vzniká návyk k lenosti a odporu ke kázni. Na druhou stranu přehnaná pečlivost a nezdravá snaha o úklid domácnosti, vede naopak ke vzpouře a vzdoru. Z domova, který je sterilní se nikdo necítí dobře a je tam citově prázdný.“¹³

¹³ <http://www.cpzp.cz/clanek/1790-0-Vliv-prostredi-na-vychovu-deti.html> [cit. 2015-01-11]

3 FILOSOFICKÁ A ETICKÁ HLEDISKA

“Budeš-li chtít lépe pochopit mou přítomnost, měl by jsi znát mou minulost”

3.1 Evoluce touhy a strategie našeho chování

Evoluční psychologii můžeme vymezit jako vědu, která se snaží vysvětlit pomocí univerzálních mechanismů chování, proč se lidé chovají tak, jak se chovají. Tento nový směr v psychologii se snaží rekonstruovat problémy, které museli řešit naši předkové ve svém primitivním prostředí, i chování, jakým problémy řešily. Z takových rekonstrukcí se evoluční psychologie snaží formulovat společné kořeny chování našich předků a také určit, jak jsou dnes tyto společné kořeny chování manifestovány v různě roztroušených kulturách na naší planetě. Evoluční psychologie se zaměřuje na otázky přežití jak jednotlivých lidí, tak i lidských skupin, na to, jak čelily nepřátelským přírodním silám, na mužské i ženské strategie krátkodobých i dlouhodobých partnerství, na rodičovství, na příbuzenstvo, na život ve skupině, na spojenectví, na agrese a války, na konflikty mezi pohlavími, na status a sociální dominanci. (PhDr. Eduard Bakalář)

Strategie jsou metody k dosažení cílů, prostředky k řešení problémů. Naše chování je strategické a tyto strategie využíváme proto, abychom řešily jednotlivé problémy bránící nám v dosažení našich cílů. Cílem každého z nás je přežít. Přesněji řečeno přežít, jak nejlépe to jen jde, s vynaložením co možná nejmenšího úsilí. K tomu, abychom přežili co nejlépe ovšem potřebujeme najít nejen dobré pracovní uplatnění, ale i partnera, který nám bude vyhovovat, který nám bude v životě oporou a ne kterého se můžeme spolehnout. Je zcela pochopitelné, že být vybaven vhodnými strategiemi se v životě jedince/člověka vyplatí. *„Po lidech, kteří disponují žádoucími vlastnostmi, je velká poptávka. A my všichni jsme potomci těchto lidí.“*¹⁴

¹⁴ BUSS, D. M. Evoluce touhy: [strategie sexuálního chování]. V Praze: Dauphin, 2009, s 13-17.

3.2 Duševní a tělesné zdraví – předpoklad pro dobré pracovní uplatnění

Zdraví je stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody, a nejen absence nemoci nebo poruchy. Po staletí byly duševní nemoci vnímány jako sociální problém oddělený od jakéhokoli fyzického zdravotního problému. Duševní nemoci nevznikají vždy izolovaně, ale často ve vztahu, nebo spolu s dalšími zdravotními problémy jako jsou nemoci srdce, cukrovka, rakovina, neurologické poruchy a reakce na mnohé životní situace. Zdravotní stav a životní okolnosti jednotlivce neovlivňují pouze jednu oblast jeho těla, ale tělo jako celek, kdy jedno má vliv na to druhé. Zdá se tedy zřejmé, že léčení zdravotního stavu jednotlivce holistickým a integrovaným způsobem by dosáhlo pozitivnějších výsledků a zvýšeného potenciálu pro uzdravení a produktivitu.

Péče o duševní zdraví byla často vnímána jako oddělený obor nebo specializace vedle obecné zdravotní péče. Je to léčba poruch duše. Neurologické poruchy počínající v mozku byly vnímány jako oddělený problém, který nepotřebuje žádné sledování stavu těla, avšak v minulých letech doznal vztah mezi dobrým duševním a celkovým zdravím významnější změny. Duševní nemoci mohou mít vliv na fyzické zdraví a mnoho fyzických poruch může vyvolat problémy v oblasti duševního zdraví. Také bylo potvrzeno, že lidé s vážnějšími a trvalými duševními poruchami mají často až dvakrát větší pravděpodobnost, že onemocní vícero zdravotními problémy. Zachování fyzického i duševního zdraví je tedy jedním ze zásadních předpokladů, jak nejen získat, ale hlavně si udržet dobrou pracovní pozici. S dobrým duševním stavem souvisí také zdravá duševní hygiena. Se zdravou duševní hygienou pak schopnost zdravé sebereflexe. Jakmile se člověk začne věnovat sám sobě, uvědomí si své vlohy, schopnosti a dovednosti. Lidská schopnost sebereflexe je dobrým předpokladem odpovědnosti a má tudíž zásadní význam také pro etiku, pro vedení a hodnocení vlastního jednání. Jen proto, že je člověk s too vlastním jednáním přemýšlet a sám je hodnotit, mohou se i ostatní na toto jeho hodnocení spolehnout a uznat jej jako odpovědnou a tudíž i svobodnou osobu. O tom, kdo není schopen hodnotit vlastní jednání a přičítat si jeho důsledky, říkáme, že je „nepříčetný“ a pokud takový stav trvá, v důsledku toho i nesvéprávný.

„ Aby člověk žil v duševní pohodě, musí si sám sebe vážit, a sám sebe si váží tehdy, pokud mu důležité osoby jeho života dávají najevo, že ho pozitivně oceňují. “¹⁵

Jedním z modelů sebepoznání je koncepce J. Lufta a H. Inghama, tzv. **Johariho okénko**. Jedná se o model osobnosti, který je založen především na sebeuvědomění vycházejícího z hloubky a šíře sebepoznání. Je znázorněn na níže uvedeném obrázku.

Johariho okénko		
	Co o sobě víme	Co o sobě nevíme
Co vědí druzí	ARÉNA (veřejná osoba)	Slepá skvrna
Co nevědí druzí	FASÁDA (soukromá osoba)	Neznámé

Obrázek č.3

Tento model popisuje na ose „x“ to, **co o sobě víme a nevíme** a na ose „y“ to, **co o nás vědí a nevědí druzí**. Jak je na obrázku naznačeno, jedná se uvnitř obrazce především o čtyři kombinace těchto faktorů. Jednotlivé sektory mají svá označení, změny velikosti a proporcí těchto sektorů jsou možné a dokonce vítané. Je cílem snažit se **zmenšovat tzv. slepou skvrnu** a k tomu mohou dopomoci aktivity, kterých při vzdělávání se sebepoznání využíváme. Aktivity, v nichž může docházet a dochází nejen k rozvoji určitých „**měkkých**“ kompetencí, ale i k **sebeoznání**, k možnosti **reflektování svého chování** a svých prožitků, k objevení skrytých potenciálů, ale i neuvědomělých rizik, k získání nové zkušenosti a k „posunům“ v Johariho okénku. ¹⁶

¹⁵ VYMĚTAL, Jan a Vlasta REZKOVÁ. *Rogersovský přístup k dospělým a dětem*. Vyd. 2., přeprac., V nakl. Portál 1. Praha: Portál, 2001, s. 46.

¹⁶ JAROŠOVÁ, Eva. *Trénink sociálních a manažerských dovedností: metodický průvodce*. Praha: Management Press, 2001, s 40-44.

3.3 Etika ve výchově

Etika se zabývá teoretickým zkoumáním hodnot a principů, které usměřují lidské jednání v situacích, kdy existuje možnost volby prostřednictvím svobodné vůle. Hodnotí činnost člověka z hlediska dobra a zla. Na rozdíl od morálky, která je blíže konkrétním pravidlům, se etika snaží najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí, popř. usiluje morálku zdůvodnit. (Wikipedia)

Z hlediska výchovy by měla mít etika zásadní význam především pro toho, kdo vychovává. Nejsnadnější učení je nápodobou a není nic horšího než učitel, který „káže vodu a pije víno.“ V takovém případě by mohlo dojít k vštěpování si nevhodných návyků a postojů, které by byly přenášeny na žáky a následně pohrdání samotným učitelem. V etice hraje významnou roli svědomí. Pro účely výchovy a další sebeuplatnění jedince ve společnosti hraje rozhodující úlohu etika **autonomie** a **odpovědnosti**. Autonomie znamená, že mravní autorita není dána zvnějšku, ale vychází z člověka. Podle Immanuela Kanta je touto sebeurčující autoritou rozum, který formuluje mravní zákony, platící nepodmíněně. Takovým zákonem je **kategorický imperativ** – „jednej tak, aby zákony tvého jednání se mohly stát principem všeobecného zákonodárství.“ (Kant). Odpovědnost znamená uvědomit si, že k naplnění života nestačí pouze autonomie a svoboda. Od nejranějšího dětství víme, že jsme tu díky druhým a naše Svoboda má smysl jen díky tomu, že jsou tu ti druzí. Modelem veškeré opravdové odpovědnosti je odpovědnost rodičovská. Je třeba být vnímavý a zbaběle neunikat. Neznám pádný důvod, proč se v dnešní době nevěnuje výuce etiky alespoň pár hodin na II.stupni základních škol, nebo na středních školách. Nejen díky mé praxi vím, že se v současné době téměř polovina manželství rozvádí. Výchova dětí rozvedených rodičů je problematická, pokud vůbec nějaká. Mnoho rodin teprve stojí před rozvodem. Zde je s největší pravděpodobností správná výchova narušená. V rodinách druhého manželství jsou navíc problémy mezi nevlastními dětmi a nevlastním rodičem a následná výchovná nejednotnost mezi rodičem vlastním a nevlastním.

V rodinách, kde je vzor budovat za každou cenu kariéru je také výchova zanedbávána, nebo je odpovědnost přenášena na placené hlídací služby. Zanedbatelná je ještě významná skupina, kde jsou děti vedeny, ale k chování negativnímu. Mám na mysli rodiče, kteří své děti vedou k arogantní asertivitě, sobectví a asociálnímu jednání.

Z toho plyne, že skutečný rodinný život a s ním spjatou první výchovu má velmi málo dětí. Připočteme-li, kolik z nich jsou jedináčci, vyjde nám, že dětí předškolního věku schopných žít v nějakém společenství a vytvářet je, je žalostně málo. Stále častěji vidíme, že jsou děti drzé, ale zdravé sebevědomí vždycky nemají. Kriminalita mládeže narůstá ve všech dimenzích. Je jí víc početně, trestné činy jsou závažnější, věk delikventů klesá.

„Škola bez výchovy není škola a společnost bez morálky nemá valnou budoucnost. Bude hynout na vnitřní krize a stane se snadnou kořistí tupé diktatury. Svobodný může být jen ukázněný, tj. vycíhovaný člověk. Neukázněný člověk o svou svobodu rychle přijde.“¹⁷

¹⁷ Prof.Petr Piřha na konferenci o etické výchově, pořádané v Praze v květnu 2009 ministerstvem školství

4 DYSFUNKČNÍ RODINA A JEJÍ VLIV NA ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST

„Patria potestas in Pietate, non in atrocitate consistere debet - Otcovská moc má spočívat v laskavosti, nikoliv v příkrosti.“

Flavius Marcianus

4.1 špatné výchovné vzory

Za násilí v rodině můžeme považovat používání nepřiměřeného tělesného a psychického nátlaku, nebo poškozování vůči členům rodiny a domácnosti, ubližování domácím zvířatům a poškozování domácího vybavení. Násilí v rodině považujeme za jev, který má negativní vliv na všechny členy domácnosti a narušuje jejich zdravý vývoj a integritu.¹⁸ Extrémní případy násilí v rodině v podobě vraždy, sebevraždy a sexuálního zneužívání nebudu v této práci rozebírat. V první řadě se jedná o natolik invazivní zásah do vývoje lidské osobnosti, že jeho dopady jsou jednoznačně negativní. Za druhé se tyto extrémní případy přímo neshodují se zadaným tématem.

Pro účely této práce postačí, když násilí v rodině rozdělíme na fyzické a psychické. Avšak pozor, ten kdo ubližuje fyzicky, ubližuje defacto i psychicky, v opačném pořadí to však neplatí. V rodinách se s ohledem na Attachment rodič-dítě mluví nejčastěji o násilí v podobě ubližování *závislé* osobě, což jsou především děti (a nebo submisivnější partner/ka). Násilí je třeba postavit do roviny netolerance. Společnost, která jednoznačně neodsuzuje násilí, nebo je toleruje, vlastně nepřímo násilí podporuje. Projevy násilí mohou být následující: tělesné týrání, pohlavní zneužívání, citové týrání, zanedbávání v podobě jakéhokoliv nedostatku péče (viz. Evropská úmluva o dětech, dále Listina základních práv a Svobod..) Násilím se dnes už nezabývají jen odborníci z oblasti státní, zdravotní, sociální a právní sféry, ale také mnoho odborníků a laických profesionálních a dobrovolných

¹⁸ GJURIČOVÁ, Š. a kol. Podoby násilí v rodině. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, s 10.

pracovníků v rámci neziskových organizací. Vznikají tak například různá krizová centra, linky bezpečí, nadace Naše dítě atd. (viz.příloha obr.3)

Rizikovými faktory týrání, zneužívání a zanedbávání dětí jsou často okolnosti zahrnující určitou patologii na straně rodičů, vulnerabilitu dítěte a krizovou situaci, v níž se rodina nachází. Častěji než psychopatologie je u rodičů zastoupena osobnostní patologie s rysy nezralosti, egocentrismu, narcistické patologie a hlavně nedostatečné sebekontroly. V minulosti rodičů se často objevuje zkušenost se špatnou výchovou ze strany pečovatelů v době vlastního dětství.¹⁹ Okolnosti, které přispívají k riziku vzniku násilí v rodinách bývají spojovány i se socioekonomickou úrovní rodiny, s ekonomickými a sociálními těžkostmi rodiny. Důležitou okolností je podpora širší rodiny, která může aktuální stres zmírnit.

K tématu násilí v rodině bych rád uvedl, ještě dvě podstatné věci a to, že neplatí vždy horizontální pravidlo ve směru od rodiče k dítěti. Také z dětí se stávají tyraní. Za důležité považuji uvést skutečnost, že jakékoliv užívání drog, ať už měkkých v horším případě tvrdých extrémně zvyšuje pravděpodobnost vzniku násilí u osoby, která je pod jejich vlivem. Drogy zásadně mění povahové rysy člověka a „odbrzdí“ ho v jeho činech. Způsobují rozpad osobnosti. Během své více jak dvacetileté praxe u Policie České republiky jsem se setkal s mnoha rodinami, jejichž vazby byly zprerthány z důvodu abusu drog. Jedná se o vznik návykovosti, psychické a v horším případě fyzické, která přímo souvisí s nuceným páčáním trestné činnosti z důvodu obstarání si další dávky drogy. Pokud se rodiče společně se širší rodinou, ve spolupráci se školou a lékaři nestačí včas semknout, aby zabránili závislému v dalším braní drog je téměř jisté, že dotyčný skončí jako nepřizpůsobivý v dané společnosti a tím pádem se z něj stane bezdomovec, bez finančních prostředků potřebných k obstarání si přístřeší a další dávky drogy, „odsouzen“ k páčání trestné činnosti.

¹⁹ GJURIČOVÁ, S. Podoby násilí v rodině. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, s 21.

Špatné výchovné vzory v rodině

Poznatky z různých výzkumů zdůrazňují stále větší úlohu rodiny v utváření životních postojů. Je také všeobecně známé, že základy osobnosti se formují od raného dětství. Prvním prostředím, se kterým dítě přichází do styku je rodina. Vzhledem k tomu, že dětství je z hlediska vývoje jedince nesmírně důležité, je prostředí, které rodina vytváří směrodatné jakým člověkem se dítě stane. Důležitou podmínkou zdravé výchovy je spokojenost rodičů, opíracích se o manželskou soudržnost. Pokud si rodiče vzájemně rozumí, volí zpravidla shodné výchovné postupy a nedochází tak ke vzniku negativních emocí. Dokáží-li být rodiče k dětem nároční, avšak citliví, nedochází v dětech k pocitům méněcennosti s únikovými tendencemi, děti jsou sebevědomé a nevybočují z hranic stanovených pravidel.²⁰

Život přináší mnoho nečekaných situací a nese s sebou mnoho proměnných, se kterými se musíme dennodenně vypořádávat. Ať už se to týká dětí, nebo nás samotných. Pokud však nastanou problémy v soudržnosti partnerů-rodičů, nebo dojde ke změně citové vazby rodič-dítě, výsledkem je vždy špatný výchovný vzor. Vysvětlení pak není omluvou, je pouze nutnou obhajobou. (Muhlpacher uvádí níže uvedené skutečnosti) , které nejčastěji způsobují v rodinách destruktivní jednání:

- Nepřítomnost jednoho rodičů,
- funkcionální poruchy rodiny – rozpory rodičů, nezajištění chodu rodiny,
- narušená dyáda matka-dítě – zejména na počátku život dítěte,
- nepříznivé emocionální klima,
- záporné rodičovské vzory,

²⁰ MUHLPACHR P., VAVŘÍK M. Sociální patologie. S 112. Vydal Institut mezioborových studií Brno, v r.2010

- výchovná asymetrie,
- nízký kulturní/ekonomický standard rodiny,
- neschopnost rodičů dosáhnout jednoty citové a racionální – pocit štěstí.

4.2 Genetické predispozice

Ačkoliv ne každá vrozená vada je přímo dědičná, genetika hraje velkou roli při vzniku vrozených vad. Geny totiž neovlivňují pouze vznik vad a onemocnění s definovanými typy dědičnosti, ale podílí se i na vzniku multifaktoriálních stavů, které odráží schopnost jedince reagovat na faktory zevního prostředí. Lékařská genetika je z pohledu problematiky vrozených vývojových vad nejdůležitějším oborem. Úkolů lékařské genetiky je mnoho, mezi nejdůležitější patří **prevence**. Včasné odhalování negativních dědičných předpokladů ať již pomocí specifických testů nebo prosté analýzy rodokmenu má klíčový význam. Jaké spektrum pacientů má vlastně klinický genetik? Většinu případů tvoří budoucí matky (často spolu partnerem), u kterých některé z prenatálních vyšetření vykazalo zvýšené riziko vrozené vady. Rovněž osoby s vrozenou vadou či genetickou chorobou (nebo s podobným stavem v rodinné anamnéze) jsou často konzultovány, ať již v dětství v rámci komplexního vyšetřovacího procesu, nebo v rámci prekoncepční konzultace, pokud uvažují o založení rodiny. Specifickou skupinu pak tvoří těhotné nad 35 let, kterým je genetické vyšetření doporučováno kvůli vyššímu riziku chromosomálních aberací.²¹

²¹ <http://www.vrozene-vady.cz/genetika/index.php?co=genetika> [cit. 2014-10-25]

4.3 Vývojové vady a poruchy osobnosti

“Je říjen. Stojím na zastávce Městské hromadné dopravy a čekám na příjezd autobusu. Prší a je mi zima. Vedle mne sedí na lavičce pán ve středním věku, který je oblečen v pečlivě vyžehleném obleku a za celou dobu co čekám na spoj se nehnutě dívá na nedopalek cigarety ležící před ním. Vedle něj stojí mladá pěkná dívka, která drží v každé ruce jeden mobilní telefon. Zatím co z jednoho přijímá už třetí hovor, během volání komusi jinému z druhého telefonu zvládá odesílat s přehledem smsky. Ohlédnu se na pravo, kdo to tam o několik metrů dál v tom dešti čeká bez deštníku a pohupuje se neustále v kolenou. Vypadá směšně. Je to blázen? Po chvíli přijíždí autobus, ve kterém si během jízdy nějaký muž třikrát přeseďne na jiné místo. Mezitím si prohlížím ženu, která má skutečně nádhernou postavu,, když v tom zjistím, že se na mne dívá jak ji pozoruji. Okamžitě uhnu pohledem. Ví o tom co si zrovna myslím? Určitě si teď o mě myslí, že jsem jiný. Podobně jiný jako “ti druzí, kteří teď pozorují mě”

Co je ještě normální chování a co je už abnormální? Kdo rozhoduje o tom, kdy se chováme ještě normálně a kdy už jsme “to přehnali”? Existují dvě hlediska na to, co je ještě normální a co už ne. Jedno je sociologické a druhé psychologické. Ze **sociologického hlediska** jsou to společenské tradice a sociokulturní normy, které nám určují do jaké míry jsou našemu chování pomyslné nůžky rozevřeny. O všem, co si ve společnosti dovolíme rozhodujeme mi samotní a o všem co nám bude tolerováno rozhoduje společnost ve které žijeme, tedy všichni ostatní.

Z **psychologického hlediska** je psychickou poruchou stav, v němž jsou myšlenky, pocity a chování jedince považovány za dysfunkční. O tom, zda se jedná o duševní poruchu rozhoduje výhradně lékař s patřičnou kvalifikací, na základě více příznaků – syndromů. Proces třídění a pojmenování duševních poruch se označuje jako **diagnóza**.

Dle Mezinárodní klasifikace nemocí, dále jen MKN-10 v současnosti rozlišujeme poruchy na : Specifické poruchy osobnosti, disociální porucha osobnosti, emočně nestabilní porucha osobnosti, histrionská porucha osobnosti, anankastická porucha osobnosti, anxiózní porucha osobnosti, závislá porucha osobnosti, jiné specifické poruchy

osobnosti, poruchy osobnosti nespecifické, přetrvávající změny osobnosti, které nelze přisoudit poškození nebo nemoci mozku.

Poruchy zde uvedeny jsou sice považovány za samostatné kategorie, přesto lidé trpící jednou poruchou obvykle mívají příznaky i další duševní nemoci. Tomuto jevu se říká **komorbidita**.

Poruchy osobnosti hrají velmi výraznou – negativní – roli z hlediska školní úspěšnosti a následného sebeuplatnění ve společnosti.

Shrnutí teoretické části:

V teoretické části jsem záměrně uvedl ty skutečnosti, o kterých jsem přesvědčen, že mají rozhodující vliv na zdravý psychický rozvoj osobnosti. Jedná se především o dětství. Zde se přikláním k názoru, že by především rodina měla zvolit takovou výchovu, která by vedla k sebevýchově. Příliš přísná (tvrdá) výchova vede ke vzdoru a má za následek buď vzpouru nebo neurózu dítěte. Naopak přehnaná permisivita (povolnost) vede ve výchově k povahově nezralým rysům osobnosti. Člověk, který je během svého dětství jakkoliv negativně poznamenán, si tuto špatnou zkušenost s sebou odnáší ve svém nitru po celý život. V dospělosti u něj může docházet v rozhodujících situacích k jejímu podvědomému vybavení a nežádoucímu vyhodnocení situace, která může mít nepříznivý dopad na jeho reakce, které nemusí být vždy v souladu se společenskými normami. Dochází pak narušení sociálních vazeb, neschopnosti udržet trvalý vztah, v horších případech ztrátě zaměstnání, nebo partnera. Jedině psychicky a fyzicky zdravý člověk, který má dobré morální vlastnosti a disponuje zdravou sebereflexí je schopen dosáhnout osobního štěstí nejen v podobě školního úspěchu ale především při sebeuplatnění se ve společnosti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o bakalářskou práci (v tomto případě nejnižší úroveň vědecké práce) zdálo se mi zadané téma jako značně široké na to, aby mohlo být podrobně rozpracováno ve své teoretické části a provedené šetření skutečně kvalitně zpracováno. Z uvedeného důvodu jsem se rozhodl v průběhu sestavování hypotéz a konstruování otázek do dotazníku, že se zaměřím pouze na některé nedůležitější aspekty, které dle mého názoru mají nejpodstatnější vliv na výchovu a dosažení pocitu životní spokojenosti. Během dospívání na nás působí nespočetně vnějších i vnitřních vlivů, které nás přetvářejí a zanechávají v nás paměťovou stopu. Mezi nejzásadnější výchovné vlivy, které se nejvíce vtisknou do podvědomí a nejvíce odráží v psychice člověka řadím ty, jenž probíhají v útlém věku, tudíž ty, které se odehrávají v nejužším rodinném kruhu. Mám na mysli vzájemné interakce s rodiči a sourozenci. Rodinné prostředí vytváří v dítěti základ pro pojetí reality a zařazení věcí a jevů do určitého systému. Nejde jen o vědomé výchovné strategie, ale o vzájemné chování nejbližších osob, zejména rodičů, kteří ovlivňují zásadním způsobem to, jak bude probíhat výchova a celkový rozvoj jedince. Pro harmonický osobnostní vývoj a vnitřní stabilitu jsou důležité zkušenosti nabyté v prvních letech života, kdy by dítě mělo být plně akceptováno.

Hledal jsem tedy vhodné indikátory k zodpovězení otázek, zda způsob výchovy našich rodičů je v souladu s naším přesvědčením a s názorem na to, jak vychováváme své děti nyní a s tím spojený přenos rodičovské autority. Zda má úroveň dosaženého vzdělání našich rodičů vliv na úroveň námi dosaženého vzdělání.

Díky neustále se zrychlujícímu přívalu nových technologií a globalizaci se mění rychlost poznání, přístupy ve výchově, přizpůsobují se výchovné styly a starší generace nám přestává rozumět. Zde mne zajímalo, zda se s přibývajícím věkem mění náš názor na výchovu a dále pak, zda nadměrné trávení času dětí u moderních zařízení (PC, herní konzole aj.) má prokazatelně negativní vliv na školní výsledky.

5.1 Hypotézy a výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly zformulovány na základě těchto hypotéz:

- H1** Čím vyšší vzdělání mají rodiče, tím větší je předpoklad, že jejich děti budou ve škole úspěšné a dosáhnou stejné úrovně vzdělání.
- H2** S přibývajícím věkem se stává naše výchova liberálnější.
- H3** Vzor rodinné autority si odnášíme do vlastních vztahů.
- H4** Čas, který děti tráví hraním her na moderních zařízeních může mít negativní vliv na jejich školní úspěšnost.

Při konstruování vhodných otázek jsem vycházel z těchto předpokladů:

- Ke spokojenosti – dobrému uplatnění v životě člověka nejde pouze o to, kolik vydělává peněz, ale zda je spokojen sám se sebou, svým vzděláním a svým posláním - zvolený indikátor – *mé dosažené vzdělání a dosažené vzdělání rodičů*
- se vzrůstajícím věkem jsme více liberální v názorech na výchovu, jsme moudřejší a dokážeme si uvědomit výchovné chyby svých rodičů. Nechceme jejich chyby opakovat a ve vyšším věku dokážeme více odpouštět – zvolený indikátor – *naš věk a postoj k naší výchově*
- spokojenost se sebou samým a schopnost setrvat ve vztahu s partnerem, kterého mám rád a se kterým plánuji budoucnost, je smyslem života a důvodem proč tu jsme. Jsme tu pro druhé a kvůli druhým. Zachování výchovných vzorů má však stěžejní význam k vytvoření pohody a harmonie mezi partnery. Pokud se ve vztahu objevuje rozdílná představa o autoritě, jedná se o problém, který jen stěží tolerujeme a v takovém vztahu se necítíme dobře – zvolený indikátor - *přenos autority ve vztahu k dětem a partnerovi*
- nadměrné užívání moderních technologií má na dospívajícího jedince negativní vliv na jeho školní úspěšnost – zvolený indikátor – *čas, po který děti hrají na PC versus jejich školní úspěšnost*

5.2 Zvolená metoda - výzkumný soubor

Po delším váhání jsem z důvodu všeobecnějšího charakteru daného tématu zvolil metodu kvantitativního výzkumu, neboť kvalitativní analýza by s ohledem na široký záběr této práce zabrala mnoho času a blížila by se spíše popisu jednotlivých kauzálních případů.

Před zformulováním otázek do dotazníku jsem přečetl odbornou literaturu, časopisy a prošel internetové odkazy týkající se dané problematiky, abych vyloučil duplicitu. Vhodnost, pořadí, úpravu a formulaci jednotlivých otázek v dotazníku jsem konzultoval s vedoucím práce.

Způsob získávání respondentů byl založen na principu dobrovolnosti a aktivního zájmu zapojit se do šetření. Jednalo se o záměrný – kvótní výběr, neboť byl prováděn podle stanovených kontrolních znaků. Respondent musel splňovat dvě podmínky Minimální věkovou hranici 20 let. Maximální věkovou hranici jsem stanovil na 60 let, neboť v tomto věku s největší pravděpodobností již mají rodiče odrostlé děti a mohou se tak spolehlivě vyjádřit k otázkám týkající se vzdělání jejich dětí a vztahu k dospělým dětem. Druhou podmínkou bylo, aby respondent vychovával alespoň jedno dítě. Tuto podmínku jsem stanovil, protože jsem chtěl zjistit provázanost s mezigenerační výchovou.

Výzkumný soubor pro dotazník je tvořen náhodně vybranými jedinci mezi populací obyvatel z různých firem, podniků, státních organizací, škol a obytných částí rozmístěných na území Jihomoravského kraje. Nejmladší věkovou skupinou byli respondenti, kteří se dotkli hranice 20 let - nejstarší pak 60 let – u této věkové skupiny lze předpokládat, že se jedná o limitní věk s ohledem na velkou pravděpodobnost, že jejich děti budou již odrostlé. Tím jsem se snažil zajistit vysokou různorodost respondentů všech věkových kategorií, pohlaví, vzdělání a sociálního postavení tak, aby nedošlo ke zkreslení výsledků získáním dat od úzkého okruhu lidí, například z jednoho pracoviště, nebo z jednoho sídliště či obce.

Pro výše stanovené cíle a verifikaci či falzifikaci vytvořených hypotéz jsem zvolil techniku anonymního částečně typizovaného dotazníku, jehož 32 otázek jsem rozdělil do třech bloků.

V první části dotazníku byly respondentům položeny demografické otázky s úkolem zjistit věk, pohlaví, lokalitu bydliště, způsob bydlení a dosažené vzdělání. Další otázky směřovaly na druh zaměstnání, rodinný stav, počet vychovávaných dětí, zda pochází z úplné, či neúplné rodiny (rozvodovost rodičů), počet a pohlaví sourozenců, vztah k rodičů a spokojenost se svým uplatněním na trhu práce.

Druhá část dotazníku byla zaměřena na zjištění vlivu výchovy rodičů. Zde jsem zjišťoval důvěru k rodičům, čas strávený s rodiči, dosažené vzdělání rodičů, četnost styku s rodiči v dospělém věku respondentů a pomoc ze strany rodičů s výchovou dětí-vnoučat.

Třetí část dotazníku byla zaměřená na děti respondentů. Zjišťoval jsem počet vychovávaných dětí, jejich pohlaví, vnímání rodinné autority, spokojenost se způsobem výchovy, volnočasové aktivity, úspěšnost dětí ve škole a v mimoškolních aktivitách a spokojenost rodičů se způsobem výchovy. V neposlední řadě jsem se pokusil zjistit kolik času tráví děti u PC, inteligentních mobilních zařízeních, či herních konzolách atp.

Harmonogram dotazníku probíhal tak, že jsem v přípravné fázi provedl jeho předběžné zpracování a v měsíci lednu 2015 jsem provedl pilotní průzkum za účelem ověření vhodnosti sestavených otázek v dotazníku. Poté, co se respondenti vyjádřili k formulaci, vhodnosti a pořadí otázek, jsem tento dotazník upravil do konečné podoby. Původní pilotní dotazníky jsem ve vzájemné spolupráci s respondenty doplnil a následně použil k souhrnné analýze dat.

Sběr dat pomocí dotazníku probíhal v časovém rozmezí 2 měsíců, a to od začátku února do poloviny března 2015. Dotazníky jsem respondentům většinou roznesl osobně, nebo jsem pověřil vybranou osobu zajištěním vyplnění dotazníků od spolupracovníků, studentů, přátel či členů rodin. Některé dotazníky jsem rozeslal v elektronické podobě po předchozí krátké telefonické, nebo emailové konzultaci a rozhodnutí se respondentů výzkumu touto cestou dobrovolně účastnit.

To mělo tu výhodu, že jsem mohl zodpovědět případné dotazy či vysvětlit případné nejasnosti. Převážná většina respondentů však přijala podobu dotazníku bez jakýchkoliv výhrad. S některými respondenty jsem vedl rozhovor nad otázkami položenými v dotazníku. Jiní, se kterými jsem přímo nemluvil vepsali do dotazníků své vlastní myšlenky, nebo návrhy týkající se problematiky u dané otázky. Tímto způsobem se mi

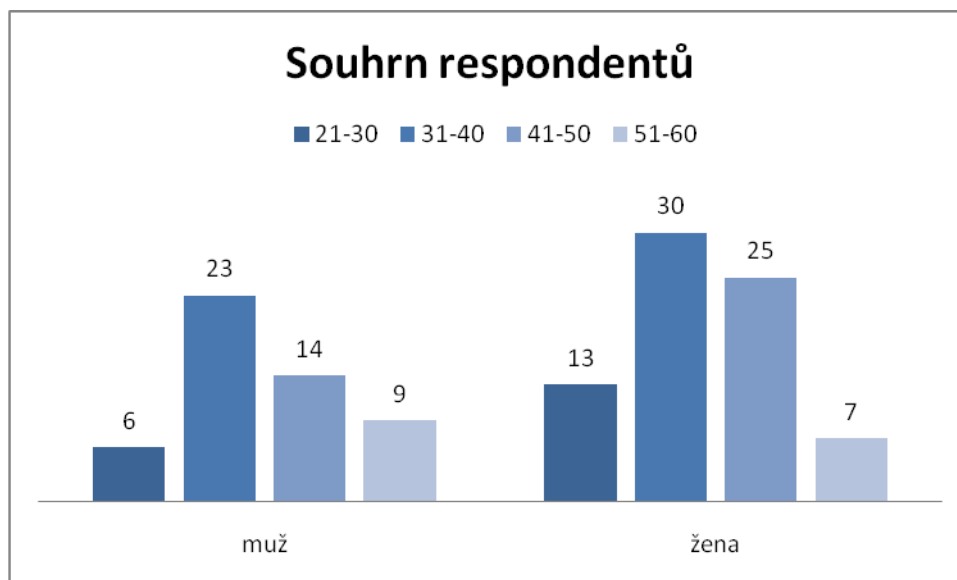
podařilo dostat do oběhu všech 180 zhotovených dotazníků. Při tom jsem počítal zhruba s poloviční návratností vyplněných dotazníků. Ke zpracování dat jsem přistoupil v okamžiku, kdy jsem nasbíral 127 vyplněných dotazníků. 2 dotazníky jsem vyloučil z důvodu nelogičnosti odpovědí (překročeno lžiskore) a 5 vyplněných dotazníků mi bylo zasláno v elektronické podobě po zpracování dat a sepsání praktické části. Tyto nebyly zařazeny do analýzy dat.

5.3 Rozbor výsledků a jejich interpretace

Popisná část – hrubá data, vybrané údaje

Dříve, než přejdu k rozboru jednotlivých hypotéz, uvedu v této kapitole vybraná hrubá statistická data, která jsou dle mého názoru podstatná pro utvoření představy kvality reprezentativního vzorku. Nejprve uvedu souhrnná data a celkové počty respondentů. Dále pak celková demografická data a výsledky odpovědí týkající se problematiky bakalářské práce. Otázky týkající se hypotéz budou rozpracovány k jednotlivým hypotézám postupně.

Otázka č.1-2 Pohlaví a věk.

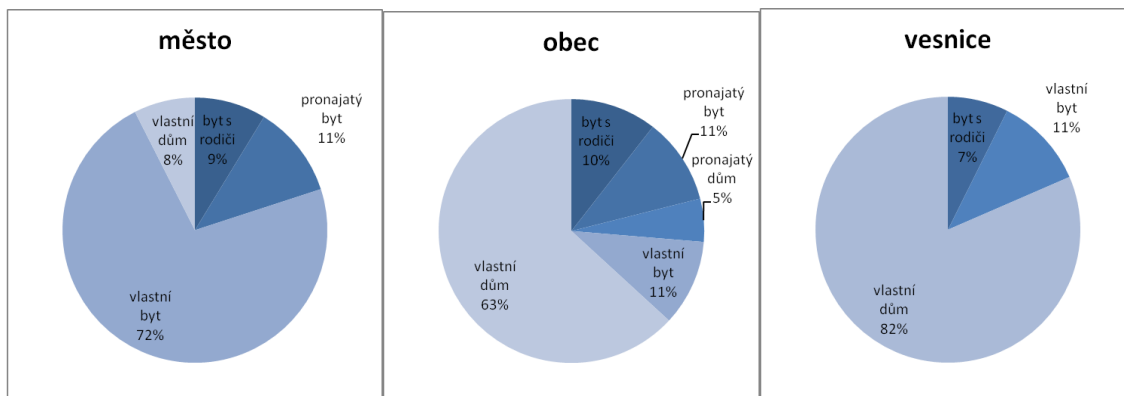

Graf č.1 zobrazuje jednotlivé počty respondentů s ohledem na jejich pohlaví a věk

Komentář:

Celkový počet zkoumaných osob je 127, z toho 52 mužů a 75 žen z Jihomoravského kraje. Z uvedených dat vyplývá, že nejvíce respondentů, celkem 92, je ve věku 31-50 let. 19 respondentů je ve věku 21-30 let a 16 respondentů je starších 51 let.

Otázka č. 3-4. Bydliště a způsob bydlení.

Graf č.2

Graf č.3

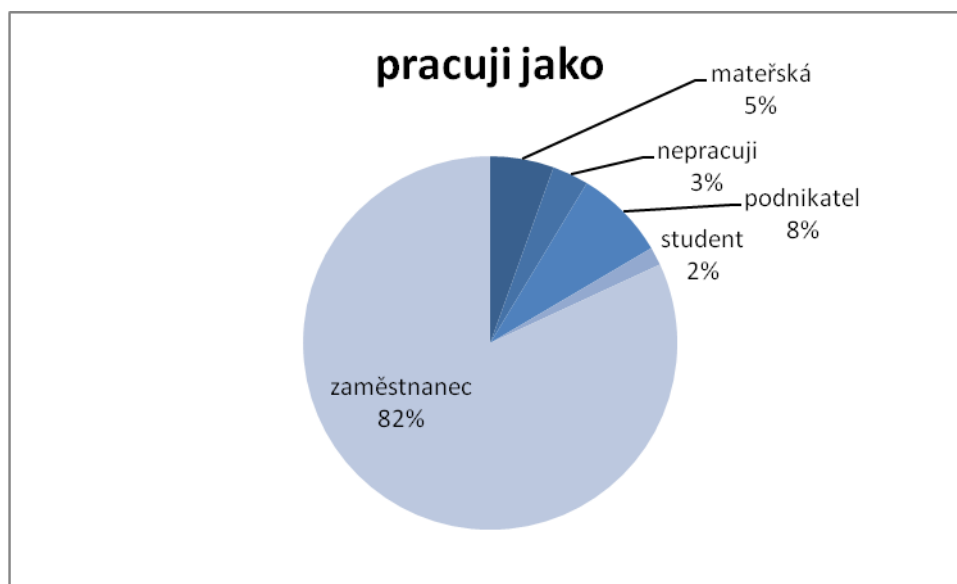
Graf č.4

Na grafech č. 2-3-4 jsou uvedeny odpovědi celkem 127 respondentů. Z toho 81 respondentů uvedlo, že bydlí ve městě, 19 v obci menší než město, ale zároveň větší než vesnice a 27 respondentů uvedlo, že bydlí na vesnici. Jako další statistický údaj jsem zjišťoval v jakých rodinných podmínkách probíhá výchova. Zda se jedná o bydlení s rodiči, vlastním, nebo pronajatým domě, nebo vlastním, či pronajatým bytě. Pro lepší představu jsem zvolil tyto tři přehledné grafy, kde jsou uvedeny lokality bydliště a barevně odlišen způsob bydlení. Varianta sdílené domácnosti dětí s prarodiči nepřekročila ani v jednom případě 10% respondentů.

Komentář:

Způsob bydlení určuje, do jaké míry probíhá ve městech a vesnicích výchova smíšená/mezigenerační. Bylo zjištěno, že rozdíly jsou ve městě oproti menším městům, obcím a vesnicím zanedbatelné. Sdílená domácnost s prarodiči je všude procentuálně stejná ve městech, obcích i na vesnici. V tomto případě nedošlo k odchylce větší než 2%. Otázka byla zařazena do dotazníku z důvodu eventuelní operacionalizace k hypotézám. Během smíšené/mezigenerační výchovy totiž mohou mezi rodiči a prarodiči vznikat rozdílné názory na politiku, kulturu a sociální prostředí a je velice pravděpodobné, že v těchto rodinách může docházet také k rozporným názorům na výchovu, častěji hádkám a špatným výchovným stylům – hyperprotektivní výchova, nedůsledná výchova, rozmazlující výchova...

Otázka č.6. Zaměstnání.

Graf č.5

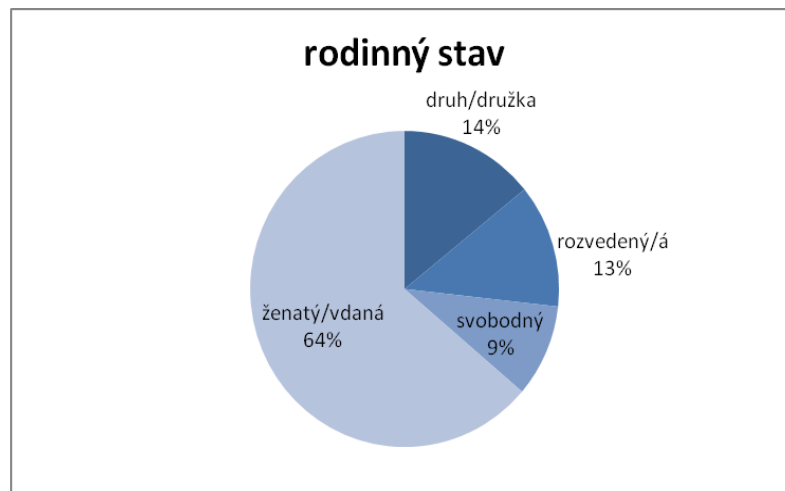
Celkem 127 respondentů odpovědělo na tuto otázku. Z toho 104 respondentů uvedlo, že jsou zaměstnáni. 2 studující, 10 osob uvedlo, že podnikají a 4 uvedli, že v současné době nepracují. 7 respondentů uvedlo, že jsou na mateřské dovolené.

Komentář:

Otázku směřující ke zjištění zaměstnání jsem zvolil do dotazníku záměrně, avšak pouze jako informativní, neboť pro zjištění pocitu dobrého sebeuplatnění v životě není rozhodující pouze získání práce, za kterou budeme mít co největší zisk, ale také naplnění jiných duchovních podstat, jako je třeba pokračující studium, založení rodiny, dobrovolnictví s vědomím nízkého výdělku, nebo například vytoužené dítě a s tím spojená mateřská dovolená. Zjišťování dobrého uplatnění ve společnosti pomocí indikátoru výdělku jsem v této fázi zavrhl.

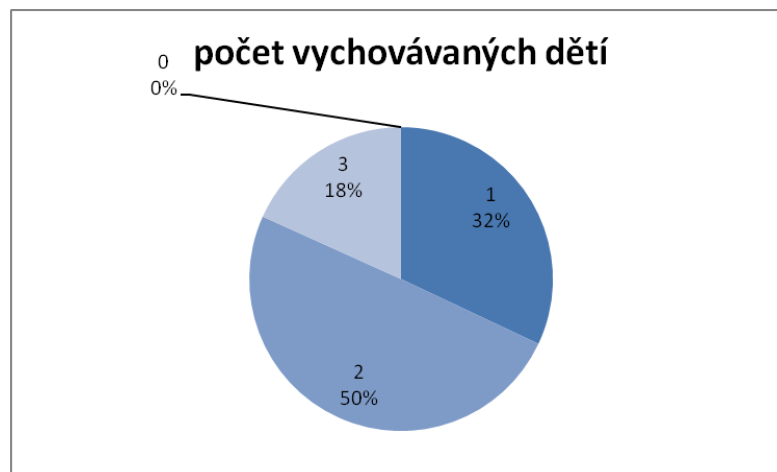
Pro další účely této bakalářské práce postačí samotné zjištění, že 82% dotázaných je v zaměstnaneckém poměru. Pouze 3% respondentů jsou bez práce.

Otázka č.7. Rodinný stav.

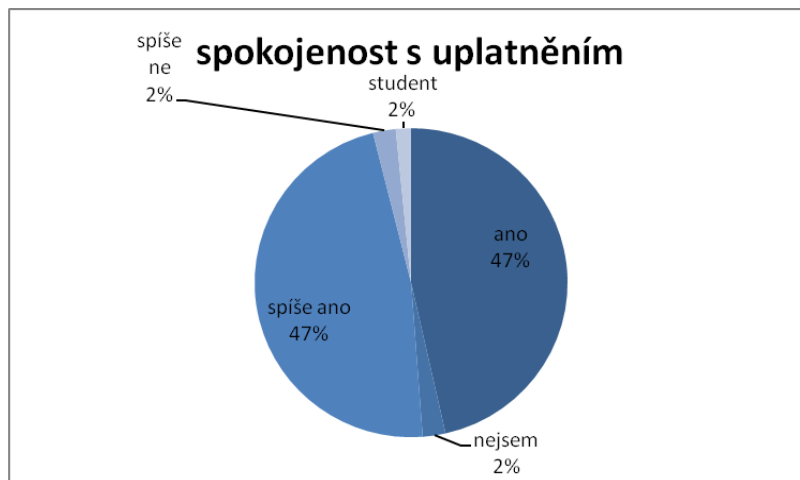
Graf č.6 Celkem 127 respondentů odpovědělo na tuto otázku. Z toho 81 žije ve svazku ženatý/vdaná. 12 respondentů je svobodných, 16 rozvedených a 18 žijí jako druh/družka.

Otázka č.8. Počet dětí, které vychovávám.

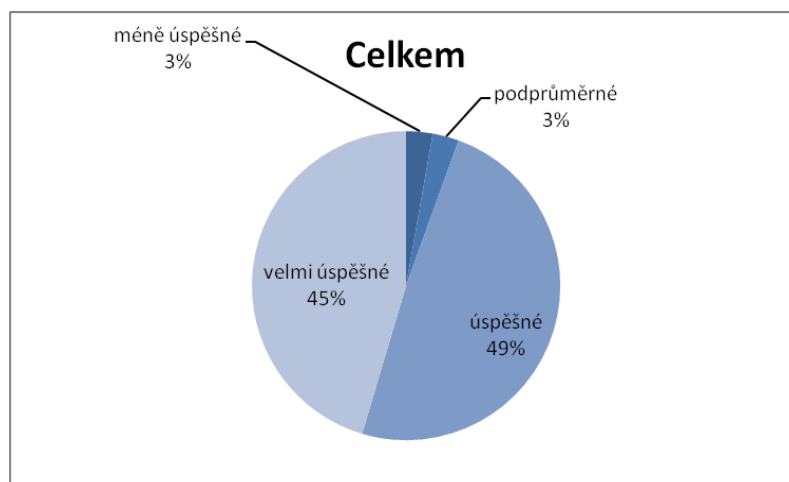
Graf č.7 Celkem 124 dotázaných respondentů odpovědělo na otázku. Z toho 63 odpovědělo 3 má 12 lidí 49 má 2 děti a 1 má 63 lidí

Otázka č.16. Spokojenost s mým uplatněním.

Graf č. 8 Celkem 127 respondentů. Z toho Ano 59 spíše ano 60. 3 respondenti nejsou spokojeni – jedná se o 2 ženy a jednoho muže. Společné znaky jsou následující - Není mezi nimi ani jeden vysokoškolsky vzdělaný, všichni žijí s partnerem, s rodiči se nevidají vůbec, nebo maximálně několikrát do měsíce.

Otázka č.30. Školní úspěšnost dětí.

Graf č.10 Celkem 108 respondentů odpovědělo. Velmi úspěšné 49. Úspěšné 53. Méně úspěšné 3 a podprůměrné 3.

Hypotéza H1

Čím vyšší vzdělání mají rodiče, tím větší je předpoklad, že jejich děti budou ve škole úspěšné a dosáhnou stejné úrovně vzdělání.

Během prováděného výzkumu byla zkoumána provázanost dosaženého vzdělání respondentů se skutečností, jakého dosáhli vzdělání jejich rodiče. Jinak řečeno – šlo o zjištění, zda terciární edukace (vysokoškolské vzdělání) rodičů je předpokladem k tomu, že jejich děti v budoucnu dosáhnou této úrovně také. Stejně tak šlo o zjištění, jak ovlivňuje duální (středoškolské) vzdělání rodičů edukační budoucnost jejich dětí a v kolika případech dosažené pouze primární (základní) úrovně vzdělání rodičů se dětem podařilo svoji edukaci změnit k lepšímu. Získání přinejmenším středního vzdělání s maturitou je v dnešní době pro mladé lidi standardem. Úroveň dosaženého vzdělání je rozhodující pro zkrácení doby potřebné k nalezení prvního zaměstnání. Zvyšování svojí kvalifikace a schopnost dosáhnout vysokoškolského vzdělání zvyšuje potencionální možnost k snadnějšímu uplatnění se na trhu práce. Čím vyšší je míra dosaženého vzdělání, tím nižší je míra nezaměstnanosti. Čím vyšší je vzdělání, tím vyšší je předpoklad k lepšímu uplatnění.

Graf č.11 Na spodním řádku je uvedena úroveň dosaženého vzdělání rodičů respondentů. Pod jednotlivými sloupci pak úroveň dosaženého vzdělání samotných respondentů ve vztahu k dosažené vzdělávací úrovni rodičů.

Komentář

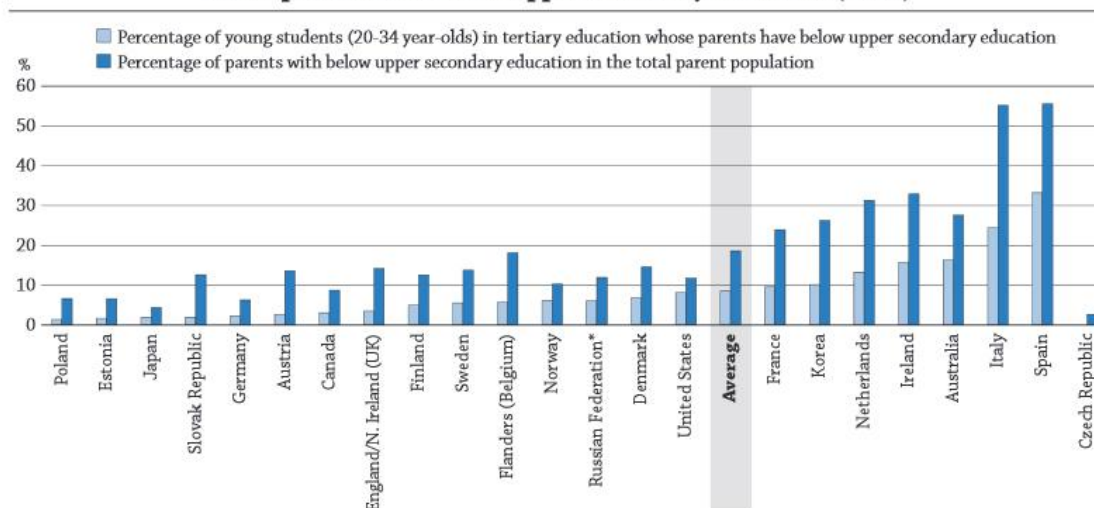
Na tuto otázku odpovědělo 127 dotázaných respondentů. Z tohoto celkového počtu je pouze 1 respondent se základním vzděláním. 85 respondentů má středoškolské vzdělání a 41 respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání. Hypotéza, že vzdělání rodičů má vliv na školní úspěšnost se potvrdila. Více než polovina respondentů s vysokoškolským vzděláním mají alespoň jednoho rodiče s touto vzdělanostní úrovní. 61% rodičů respondentů má středoškolské vzdělání a 25% rodičů respondentů má vysokoškolské vzdělání. 67% respondentů má středoškolské vzdělání a 32% má vysokoškolské vzdělání. Pouze jediný respondent dosáhl vysokoškolského vzdělání, v případě kdy oba z jeho rodičů dosáhli pouze základního vzdělání.

Z výsledků provedeného šetření je patrná stoupající tendence vzdělanostní úrovně a tím pádem zlepšování edukačního prostředí.

V průběhu zpracovávání nashromážděných dat, dne 14.března 2015 publikoval denní tisk Právo na své titulní straně článek s názvem „Polovina dětí má stejné vzdělání jako rodiče“ (autor článku Jiří Vavroň). V článku byly uvedeny výsledky statistických údajů společné analýzy Českého statistického úřadu a Fakulty informatiky a statistiky Vysoké školy Ekonomické, kdy bylo zjištěno, že více než 57,6 procent populace má stejné vzdělání jako jejich rodiče s upřesněním, že největší shoda 36 procent je u rodičů a dětí, kde rodiče mají základní, nebo středoškolské vzdělání s maturitou. **Hypotéza H1 - vliv dosaženého vzdělání u rodičů má vliv na školní úspěšnost dětí se potvrdila.**

Na straně č.51-52 uvádím pro srovnání výsledek studie mezinárodní společnosti OECD, na téma „dosazené vzdělání u rodičů a jejich dětí“

Chart A4.2. Participation in tertiary education of 20-34 year-old students whose parents have below upper secondary education (2012)

* See note on data for the Russian Federation in the Methodology section.

Countries are ranked in ascending order of the proportion of 20-34 year-old students in tertiary education whose parents have below upper secondary education.

Source: OECD, Table A4.1a. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag.htm).

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888933115654>

Graf č.12

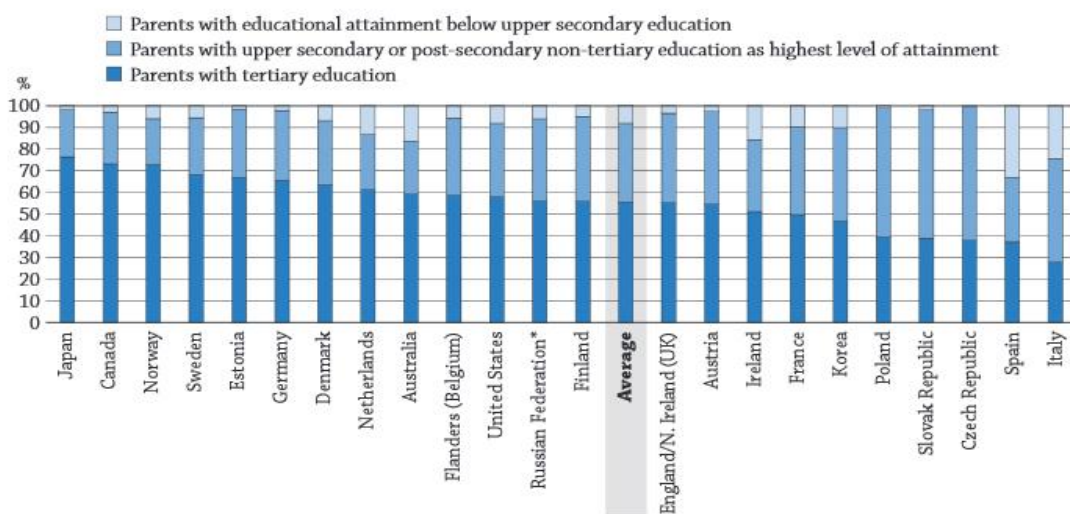
Na výše uvedeném grafu je znázorněn výsledek výzkumu mezinárodní společnosti OECD²² z r.2012 s odkazem na další výsledky publikované v knižní literatuře (např. v Rakousku), týkající se výzkumu na téma „Výchova v číslech“ (Bildung in Zahlen, s61)²³

Graf znázorňuje procentuelní výsledek dotázaných respondentů s vysokoškolským vzděláním ve věku 20-34 let, jejichž rodiče dosáhli nižší úrovně středoškolského vzdělání – tedy ZŠ, nebo obor vyučen.

²² <http://dx.doi.org/10.1787/888933115521> [20.3.2015]

²³ Bildung in Zahlen 2010-11: Schlüsselindikatoren und Analysen. Wien: Statistik Austria, c2012, 61 s. ISBN 978-3-902791-23-8.

Chart A4.1. Percentage of 20-34 year-olds in tertiary education, by parents' educational attainment (2012)

* See note on data for the Russian Federation in the *Methodology* section.

Countries are ranked in descending order of the participation in tertiary education of 20-34 year-olds that have parents with tertiary attainment.

Source: OECD, Table A4.1a. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag.htm).

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888933115635>

Graf č.13

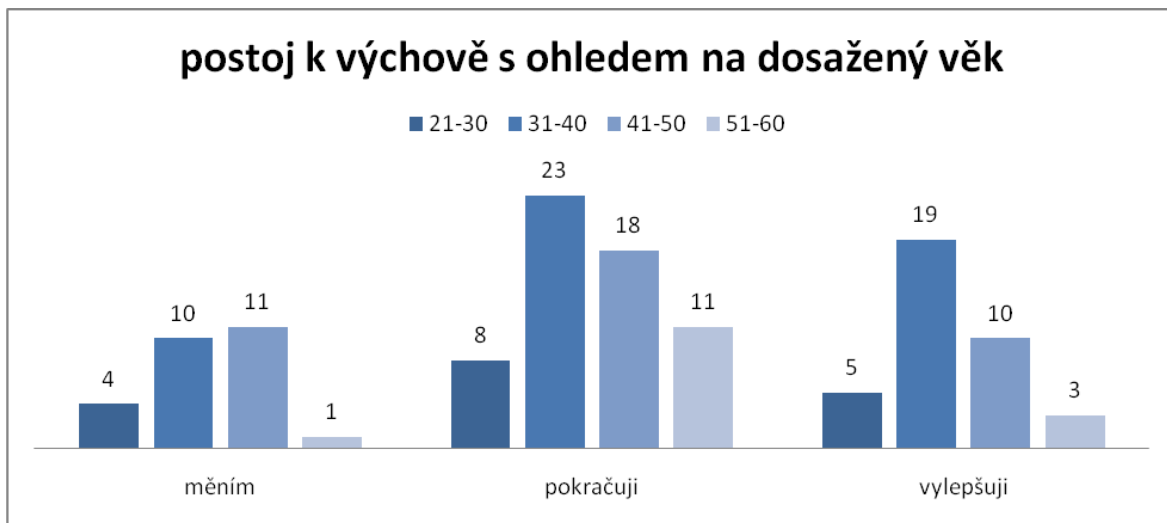
Znázorňuje výsledek mezinárodního výzkumu mezinárodní společnosti OECD, dosažené vzdělanostní úrovně v procentuelním měřítku u vysokoškolsky vzdělaných participantů ve věku 20-34 let. Z grafu ve vztahu k České republice opět jednoznačně vyplývá, že téměř ani jeden dotázaný participant s terciárním vzděláním nemá rodiče, kteří by měli pouze primární úroveň vzdělání.

„Nerovnosti v účasti na vysokoškolském vzdělávání jsou dané několika skutečnostmi. Jednak znevýhodnění výchovou v rodině, kde je nízká vzdělanostní úroveň a není vytvářen přirozený tlak na školní vzdělanost, z čehož vyplývá i nízká finanční úroveň rodiny a nedostatek financí spojený s neochotou do této sféry investovat. Tato situace je posílena v místech (zemích), kde stát neposkytuje podporu pro studenty se znevýhodněným zázemím (neplacená forma studia).“²⁴

²⁴ <http://dx.doi.org/10.1787/888933115521>

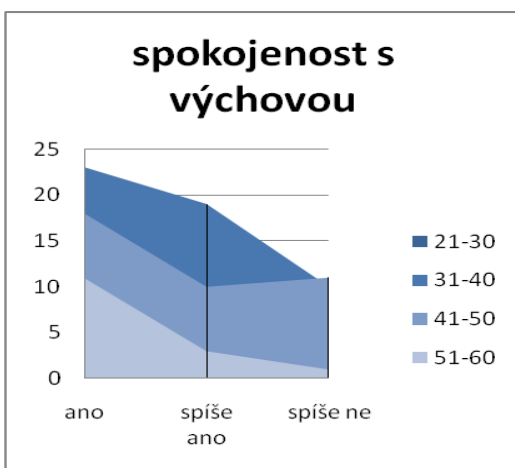
Hypotéza H2

S přibývajícím věkem se stává naše výchova liberálnější.

Graf č.14

Otázky směřovaly ke zjištění, zda jsou respondenti spokojeni se svojí výchovou a ještě ji vylepšují, nebo v ní jen pokračují. Pokud spokojeni nejsou, zda ji chtějí změnit k lepšímu. Na tuto otázku odpovědělo celkem 123 dotázaných respondentů. 17 respondentů je ve věku 21-30 let. 52 respondentů je ve věku 31-40 let. 39 respondentů je ve věku 41-50 let. 15 respondentů je ve věku 51-60 let. Žádný z dotázaných respondentů neodpověděl na otázku, že je nespokojený s výchovou.

21-30	47% ano	29% spíše ano	24% spíše ne
31-40	44% ano	37% spíše ano	19% spíše ne
41-50	46% ano	26% spíše ano	28% spíše ne
51-60	73% ano	20% spíše ano	7% spíše ne

Graf č.15

Komentář:

Způsob jak je člověk ovlivňován výchovou ve svém dětství má vliv nejen na něj samotného, ale také na to, jaké si utvoří názory na výchovu svých vlastních dětí, jaké vzorce chování a jednání jim bude schopen předat. Chování od svých rodičů mimovolně, či záměrně přebíráme a ve své vlastní rodině se je snažíme opět mimovolně či záměrně praktikovat. Toto naše jednání se může časem měnit, ať už vlivem partnera, nebo jiných vnějších, či vnitřních vlivů. Snaha „něco“ na výchově změnit se pro účely tohoto výzkumu může projevit v ochotě připustit, že nejsme s výchovou spokojeni a chtěli bychom ji změnit k lepšímu.

U respondentů věkové kategorie 21-30 let jsem neočekával výraznou nespokojenost s výchovou. U respondentů ve věku 21-30 let je převážná většina jejich dětí ve věkové kategorii do 8mi let, kdy ještě nezačaly navštěvovat základní školu. Pokud dítě nemá poruchy osobnosti a jedná se o zdravého jedince, je předpoklad, že v tomto věku dělá rodičům jen samou radost. Nespokojenost rodičů spojená se školní neúspěšností jejich dětí, není v tomto věku u rodičů měřitelná.

Ve věku 31-40 a 41-50 bylo provedenou analýzou zjištěno, že se údaje téměř kryjí a křivka nespokojenosti s výchovou se u dotázaných respondentů mírně zvedá (viz. Graf č.15).

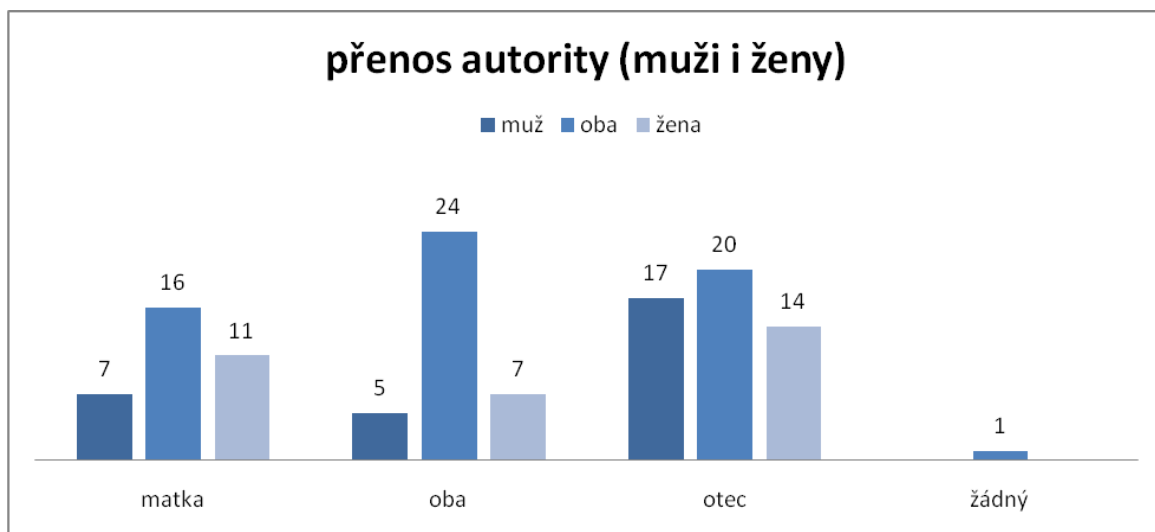
V průběhu sběru dat bylo od samotných respondentů zjištěno, že v tomto dospělém věku jejich děti navštěvují základní a střední školy, případně studují na vysokých školách. Začíná se projevovat školní neúspěšnost. Děti prochází pubertou a s tím jsou spojeny pro rodiče nové problémy s výchovou.

Ve věku 51-60 let jsou děti respondentů odrostlé a zakládají své vlastní rodiny. Na jejich výchově již nelze moc měnit. Spokojenost s výchovou dětí u jejich rodičů převažuje a dotázaní respondenti nemají tendence měnit zažité výchovné styly.

Stanovená hypotéza H2 - výchovný styl rodičů se s přibývajícím věkem stává liberálnější se nepotvrdila. Ve provedeném dotazníkovém šetření jsem nenalezl vhodné indikátory k zodpovězení této hypotézy.

Hypotéza H3

Vzor rodinné autority si odnášíme do vlastních vztahů.

Graf č.16

Na tuto otázku odpovědělo 126 respondentů. 1 respondent uvedl, že pro něj nebyl autoritou žádný z jeho rodičů. Pokud byla v rodině respondenta autoritou matka uvedlo 32% že autoritou v současné rodině je žena, ve 47% oba partneři a ve 21% muž. Pokud byli v rodině respondenta autoritou oba jeho rodiče, v nynějším vztahu jsou ze 67% opět autoritou oba partneři, dále ze 14% pouze muž a z 19% pouze žena. Pokud byl v rodině respondenta autoritou otec, pak v nynějším vztahu je autoritou z 33% pouze muž, z 28% pouze žena a z 39% oba partneři.

Analýzou dat jsem zjistil, že u dotázaných respondentů, u kterých byli v dětství autoritou oba rodiče, nebyly zaznamenány výrazné rozdíly v odpovědích u mužů a u žen. Pokud se ovšem jednalo o vyjádření přenosu autority z otce na otce, nebo z matky na matku, došlo k podvědomému posílení své vlastní autority. Pro ještě lepší názornost jsem vytvořil dva menší grafy přenosu autority, do kterých jsem záměrně nezahrnul respondenty, kteří uvedli, že vnímali autoritu obou rodičů současně. Dále jsem do menších grafů nezahrnul prázdné odpovědi a odpověď, na kterou jeden respondent odpověděl, že nevnímá žádnou autoritu u rodičů.

V grafu č.17 jsou vyhodnoceni pouze odpovědi mužů, jejichž autoritou byl v dětství otec. Ve druhém srovnávacím grafu č.18 jsou odpovědi žen, jejichž autoritou v dětství byla matka.

Graf č.17

Graf č.18

Komentář:

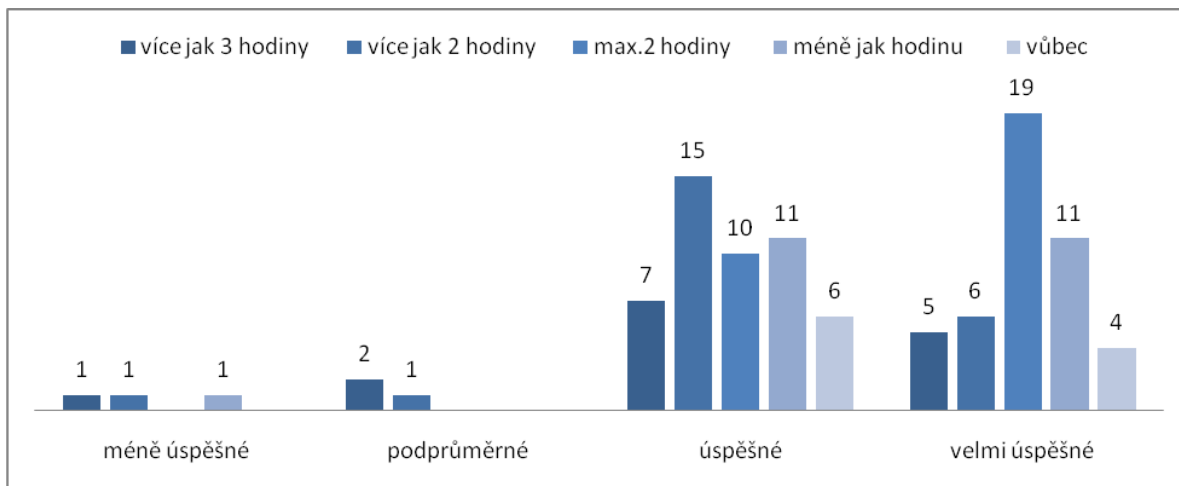
Pokud jsme byli vychovávaní v rodině, kde byl autoritou otec, snažíme se, byť pouze podvědomě, přenést tento vzor do své vlastní rodiny. Pokud jsme byli vychovávaní v rodině, kde byla autoritou matka, nevadí nám, když tuto roli převezme naše partnerka. Nevadí nám, když jsme ve vlastní rodině autoritou oba a v jistých situacích se doplňujeme. Pokud je však rodičovský vzor autority zcela převrácen, je velice pravděpodobné, že u méně tolerantních jedinců může docházet z dlouhodobého hlediska ke kognitivní disonanci, pocitu disharmonie a nesouladu s partnerovými názory. Může docházet k nárůstu nespokojenosti s partnerovými postoji k výchově dětí. Navíc dlouhodobě ospravedlňovaná autoritativnost pouze jednoho z rodičů, ze strany jeho/její širší rodiny, nebo přátel – ujišťování, že „tak je to správné“ povede jednoznačně ke vzniku konfliktních situací, zhoršení vztahu a v konečném důsledku k rozchodu, opuštění partnera.

Schopnost uznávat autoritu druhého člověka získáváme již v mládí, kdy naši první největší autoritou jsou pro nás rodiče, následně pedagog ve školce, pak základní škole, střední škole atd.. Pokud během dospívání ztratíme z jakéhokoliv důvodu úctu k rodiči, není to dobrý start do života a předpoklad, že bychom dosáhli dobrého uplatnění v dospělosti.

Hypotéza H3 - rodinný vzor autority má vliv na náš výchovný styl se potvrdila.

Hypotéza H4

Čas, který děti tráví hraním her na moderních digitálních zařízeních může mít negativní vliv na jejich školní úspěšnost.

Graf č.19

Na obě tyto otázky zároveň odpovědělo celkem 105 respondentů. 5 respondentů nebylo zahrnuto do analýzy, neboť uvedlo, že neví, kolik času tráví jejich děti hraním na PC. Z nasbíraných dat vyplývá, že pouze 3% dětí jsou méně úspěšných a 3% podprůměrných, což je 6 respondentů ze 105 celkem.

Komentář:

Společné znaky respondentů, kteří uvedli, že vychovávají školně neúspěšné děti jsou následující: Věk 31-40 let, se středoškolským vzděláním, žijícího ve vztahu, zaměstnaného pocházejícího z úplné rodiny, kde autoritou respondenta, jehož dítě nemá dobré školní výsledky byla matka. U respondentů, kteří uvedli, že vychovávají dítě, která nemá dobré školní výsledky, zároveň nedošlo ke shodě v podobě času tráveného dítěte u PC. Nebyla zaznamenána data, která by jednoznačně poukazovala na negativní prvek výchovného vlivu na školní úspěšnost v případě déle trvajících trávení času dětí na PC aj. Je možné, že v dotazníkovém šetření nebyly vhodně zvolené otázky. Provedenou analýzou odpovědí jsem nezjistil u dětí souvislost délky hraní na PC s jejich školní úspěšností.

Hypotéza H4 - Čas, který děti tráví hraním her na moderních zařízeních může mít negativní vliv na jejich školní úspěšnost se nepotvrdila.

5.4 Shrnutí praktické části.

Provedeným šetřením bylo zjištěno, že 94% dotázaných respondentů je spokojeno se svým pracovním uplatněním a zároveň stejné procento, celkem 94% respondentů je spokojeno se školní úspěšností svých dětí. Školní úspěšnost u dětí dotázaných respondentů nebyla zjišťována z důvodu jejich velkého věkového rozptylu pomocí klasifikačního průměru. Respondent měl možnost volby odpovědi - dítě je: *velmi úspěšné, úspěšné, méně úspěšné a neúspěšné*. Je možné, že většina rodičů vidí své vlastní děti přes „*růžové brýle*“ a tak může být v očích dotázaných respondentů spokojenost se školní úspěšností jejich dětí v reálu odlišná od jejich skutečného hodnocení formou klasifikace. Na druhou stranu nikdo jiný, než rodič nezná lépe schopnosti a limity svého dítěte s ohledem na jeho genetické predispozice a sociální možnosti rodiny. Z těchto důvodů jsem se rozhodl pro účely tohoto výzkumu zjistit spokojenost se školní úspěšností dětí na základě odpovědí, jak tuto problematiku vnímají jejich rodiče. Stejně jsem postupoval u otázky, která se týkala spokojenosti s pracovním uplatněním. Zde nebyla stanovena pouze pomyslná tabulka výše platu, ale respondentům byla dána možnost odpovědi: *ano, spíše ano, spíše ne a ne*.

Hypotéza H1 - dosažená úroveň vzdělání rodičů má vliv na dosaženou úroveň vzdělání jejich dětí se potvrdila.

Hypotéza H2 - postoj k výchově se s přibývajícím věkem mění se nepotvrdila. Zde se domnívám, že buď nebyly z mé strany vhodně formulované otázky, nebo okruh oslovených respondentů byl s ohledem na tuto konkrétní hypotézu úzký a jejich počet příliš nízký. Jedná se o složitou hypotézu, neboť v různém věku dítěte hodnotíme různé stupně dosahování jeho úspěchů. Každý máme vlohy na něco jiného a v něčem jiném vynikáme nad ostatními. Navíc v okamžiku, kdy dítě dospěje a hledá si zaměstnání, jsme a stále budeme v pozici rodiče, avšak naše děti již budou dospělé a v tu dobu nám již čistě výchovné problémy nezpůsobuje – jedná se o hotového člověka. Z tohoto důvodu jsem naznal, že i kdyby počet respondentů byl adekvátní k vytvoření validní analýzy, nebyla by zaručena její reliabilita.

Hypotéza H3 - vzor rodinné autority si odnášíme do vlastních vztahů se potvrdila.

Hypotéza H4 - čas, který děti tráví hraním her na moderních digitálních zařízeních může mít negativní vliv na jejich školní úspěšnost se nepotvrdila. V průběhu sběru dat, jsem během vyplňování dotazníků vedl rozhovor s některými respondenty, kteří uvedli, že měli problém s odpovědí na otázku č.31 - kolik času tráví vaše děti hraním na PC? Respondenti se během vyplňování dotazníku doptávali k této otázce, kdy zdůvodňovali své rozpaky nad tím, že jen stěží odhadnou čas, po který jejich děti tráví hraním na PC s odůvodněním, že své děti v podstatě nemusí hlídat, nekontrolují je a neměří jim čas, pokud jim nechají volno. 5 z těchto respondentů nakonec i tak nedokázalo uvést, kolik času jejich děti tráví hraním na PC, či jiných moderních herních zařízeních. Tato skutečnost byla pro mne zajímavým zjištěním.

ZÁVĚR

Tato práce byla zaměřena na zjištění vlivu výchovy a rodinného prostředí na školní úspěšnost a pracovní uplatnění. Výchova má zcela jednoznačně vliv nejen na správný psycho sociální vývoj jedince, ale také na školní úspěšnost a sebeuplatnění ve společnosti. Pro harmonický osobnostní vývoj a vnitřní stabilitu jsou nesmírně důležité zkušenosti nabyté v prvních letech života. Člověk si vytváří o sobě samém a o světě obraz podle toho, jak s ním druzí jednají a za koho jej považují – a nakonec se i tak cítí. Proto jsou tak důležité subjektivně pevné vztahy, které umožní – nebo také neumožní správný vývoj osobnosti. Rodiče si podvědomě přenáší do nových vztahů představu o autoritě z rodinného prostředí, ve kterém vyrůstali. Chtějí používat stejné výchovné prostředky a postupy při výchově jako jejich rodiče a prarodiče, ale ve skutečnosti jsou nuceni tyto metody měnit. Svět se rychle mění a díky internetu se neuvěřitelně přiblížil každému z nás. Vznikají neustále nové technologie, zlepšují se metody a zrychlují postupy. Rychlost poznávání narůstá a způsob získávání informací je zcela jiný, než měli naši rodiče. Změna přístupu k výchově a způsobu vzdělávání je nezbytná. Výchova ovlivňuje nejen to, jaké mají děti znalosti a dovednosti, ale i způsob, jakým je získávají. Tato skutečnost se následně projevuje v jejich prospěchu. Autorita rodičů je ve výchově nezastupitelná. Sociální informací, kterou dítě dostává od svých rodičů v podobě jasně stanovených pravidel, které se musí dodržovat nejen v rodinném kruhu je nenahraditelná. Pokud je jedinec vybaven těmito informacemi a nabyl jisté návyky, morálku, slušnost a ochotu se vzdělávat, je dobře vybaven do života a s největší pravděpodobností pro sebe najde i dobré pracovní uplatnění. Naopak pokud díky špatné výchově, zdravotnímu handicapu, nebo špatné sociální situaci v rodině nebude disponovat těmito duševními, či majetkovými statky, je zcela zřejmé, že se toto projeví na jeho školní úspěšnosti a následně i jeho sebeuplatnění v dospělosti.

Investice do vzdělání se vyplatí. Vysokoškolské pracovní pozice jsou mnohem lépe placené, navíc s menším množstvím pracovních rizik. Lidské tělo se na těchto pozicích méně fyzicky opotřebovává. Výdělek je ve většině případů ihned po nástupu na pracoviště slušný a mnohem lepší, než u pracovních míst, která nevyžadují úroveň vysokoškolského vzdělání.

Jsem rád, že se dvě ze čtyř stanovených hypotéz potvrdily.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANTIER, Edwige. Agresivita dětí. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, 101 s. ISBN 978-80-7367-881-4.

BILDUNG IN ZAHLEN 2010-11: Schlüsselindikatoren und Analysen. Wien: Statistik Austria, c2012, 156 s. ISBN 978-3-902791-23-8.

BUSS, David M. Evoluce touhy: [strategie sexuálního chování]. V Praze: Dauphin, 2009, 389 s. ISBN 978-80-7272-214-3.

ČÁP, Jan. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Vyd. 1. Praha: ISV, 1996, 302 s. ISBN 80-85866-15-3.

GABAL, Ivan. Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace. Vyd. 1. Praha: G plus G, 1999, 341 s. ISBN 80-86103-23-4.

GOLEMAN, Daniel. Emoční inteligence: [proč může být emoční inteligence důležitější než IQ]. Praha: Columbus, 1997, 348 s. ISBN 80-85928-48-5.

GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. Podoby násilí v rodině. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-7021-416-3.

HAJZLER, Tomáš. Peníze, nebo život?: jak přestat vydělávat na život a začít i v práci žít. 1. vyd. Praha: PeopleComm, 2012, 384 s. ISBN 978-80-904890-3-5.

HARDY, Mária, Pavel MÜHLPACHR a Terézia DUDÁŠOVÁ. Sociální patologie rodiny. Vyd. 1. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011, 340 s. ISBN 978-80-87182-17-8.

JAROŠOVÁ, Eva. Trénink sociálních a manažerských dovedností: metodický průvodce. Praha: Management Press, 2001, 223 s. ISBN 80-7261-048-1.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KAFKA, Břetislav a Jaroslav HOFMAN. Kultura rozumu a vůle: člověk zítřka. 1., úplné autorem dopl. vyd. Olomouc: Poznání, c2011, 285 s. ISBN 978-80-87419-11-3.

KASSIN, Saul M. Psychologie. 2. vyd. Brno: CPress, 2012, xxiii, 771 s. ISBN 978-80-264-0074-5.

KOMENSKÝ, Jan Amos. Didactica magna. Ed. 2. Bucuresti: Cassa școalelor, 1910, 1 sv.

KUBÁTOVÁ, Marie. Kouzlo rodinného stolu. Vyd. 1. Praha: Sláfk, 2003, 146 s. ISBN 80-86631-05-2.

LOCKE, John. O výchově: výbor z díla. 1. vyd. Praha: SPN, 1984, 229 s.

MIŠURCOVÁ, Věra. Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku v 19. a 20. století: Určeno pro posl. fak. pedagog. 1. vyd. Praha: SPN, 1980, 265 s.

MUHLPACHR Pavel, VAVŘÍK Michal. Sociální patologie. Vydal Institut mezioborových studií Brno, v r.2010

PECK, M. Nevyšlapanou cestou: nová psychologie lásky, tradičních hodnot a duchovního růstu. 1. vyd. Praha: Odeon, 1993, 249 s. ISBN 80-207-0469-8.

PFEIFER, Luděk a Pavel VOSOBA. Selfmanagement a sebeuplatnění. 1. vyd. České Budějovice: Dům techniky ČSVTS, 1991, 74 s. ISBN 80-02-00896-0.

PRISCHING, Manfred. Familie in Der Stressgesellschaft - Rodina ve společnosti stresu. Praha: Občanský institut, 2006, 11 s. ISBN 80-86972-00-3.

RUSHKOFF, Douglas. Manipulativní nátlak: (proč tak snadno uposlechneme druhé?). Vyd. 1. Hradec Králové: Konfrontace, 2002, 265 s. ISBN 80-86088-07-3.

RUSKOVÁ, Dagmar. Přehled evropských dějin kultury a umění: Kapitoly o kultuře chování a jednání. 3., rozš. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, 135 s. ISBN 80-7041-499-5.

SEDLÁK, Jiří. Determinanty domácího násilí na nezletilých. 6., rozš. a přeprac. vyd. Brno: [Psychologická poradna], 2001, [70] l.

SPITZER, Manfred. Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum. 1. vyd. Brno: Host, 2014, 341 s. ISBN 978-80-7294-872-7.

VAŠUTOVÁ, Maria. Základy biodromální psychologie. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010, 374 s. ISBN 978-80-7368-934-6.

VYMĚTAL, Jan a Vlasta REZKOVÁ. *Rogersovský přístup k dospělým a dětem*. Vyd. 2., přeprac., V nakl. Portál 1. Praha: Portál, 2001, 236 s. ISBN 80-7178-561-x.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. Aplikovaná sociální psychologie. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN 80-7178-269-6.

Sborníky a časopisy:

Časopis Rodinný život - časopis je orientován na rodinu a rodinný život, přináší informace o různých akcích a prarodinných aktivitách. Je určený každému, kdo v rodině žije, nebo kdo se zabývá problematikou rodinného života. Časopis Rodinný život vychází pětkrát ročně

Internet:

<http://www.azrodina.cz/> server pro rodinu (poradenství, výživa, právo)

http://www.denik.cz/z_domova/pruzkum-vetsina-cechu-je-celkove-spokojena-se-zivotem-20140418.htm

<http://www.cpzp.cz/clanek/1790-0-Vliv-prostredi-na-vychovu-deti.html>

http://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=cs&user=FMR7pONOH PAC&citation_for_view=FMR7pONOH PAC:qjMakFHDy7sC

<http://www.vrozene-vady.cz/genetika/index.php?co=genetika>

<http://www.who.cz/> Světová zdravotnická organizace

<http://dx.doi.org/10.1787/888933115521>

Zákony a předpisy:

Evropská úmluva o ochraně lidských práv – novelizovaná 1.6.2010

Předpis č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

Předpis č. 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Předpis č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Předpis č. 200/1990 Sb. Zákon České národní rady o přestupcích

Předpis č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

Předpis č. 141/1961 Sb.Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

Předpis č. 89/2012 Sb.Zákon občanský zákoník

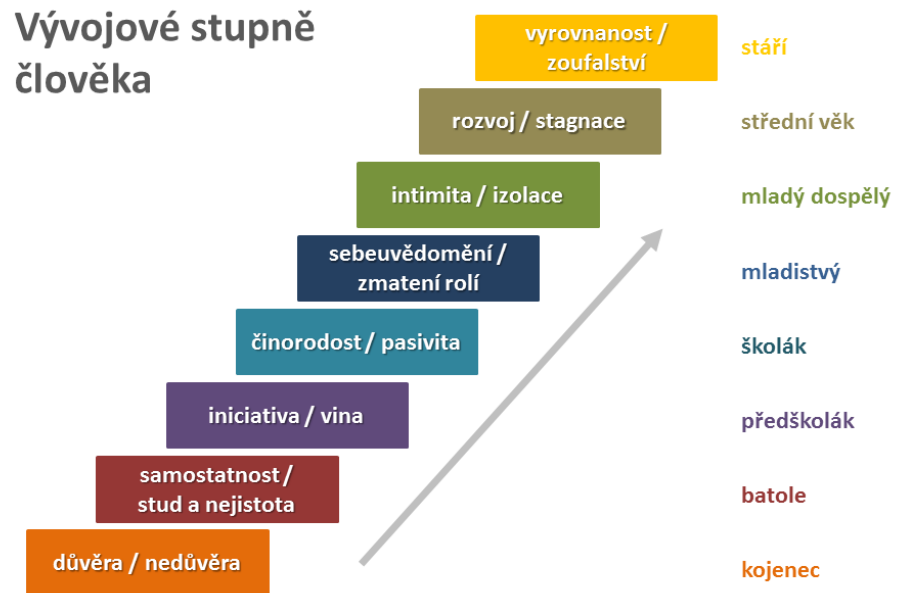
Předpis č. 561/2004 Sb.Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

PŘÍLOHY

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
CPZP	Česká průmyslová zdravotní pojišťovna
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
WHO	Světová zdravotnická organizace

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č.1 Vývojové stupně člověka dle E.Erikssona

Obrázek č.2 Česká rodina

Obrázek č.4 Násilí v rodině

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: **Anonymní dotazník**

Dotazník je zaměřen na zjišťování způsobu výchovy rodičů

Elektronická i tištěná verze dotazníku má celkem 32 otázek na 3.stranách.

E-dotazník následně přepošlete odesílateli, nebo na emailovou adresu jakubsotolar@seznam.cz

Zakroužkujte pouze platné odpovědi

I. já

1. Věk:

21- 30 let 31 - 40 let 41- 50 let 51 - 60 let Do 20 let

2. Pohlaví

Muž Žena

3. Bydliště - lokalita

Město obec/městys vesnice

4. Bydlení

ve vlastním/pronajatém bytě s rodiči ve vlastním/pronajatém domě v bytě nebo domě

5. Dosažené vzdělání

ZŠ SŠ VŠ

6. Jsem:

na mateřské dovolené podnikatel student zaměstnanec nepracuji

7. Rodinný stav:

svobodný/á ženatý/vdaná rozvedená/ý druh/družka

8. Děti:

mám 1 dítě mám 2 děti mám více, než 2 děti

9. Pocházím z rodiny:

úplné neúplné

10. Žijí ještě Vaši rodiče?

ano ne pouze jeden

11. Počet všech sourozenců, se kterými jsem vyrůstal:

0 1 2 3 a více

12. Pořadí narození:

narodil jsem se jako první druhý třetí a další

13. Pohlaví sourozenců :

muž žena smíšené – více sourozenců

14. Můj vztah k rodičům

kladný spíše kladný neutrální spíše záporný záporný

15. Který z Vašich rodičů byl pro Vás větší autoritou?

otec matka oba rodiče stejně

16. Našel jste ve svém životě dobré pracovní uplatnění?

ano spíše ano ne spíše ne

II. rodiče**17. Kterému rodiči jste se raději svěřoval?**

otci matce oběma (jak kdy) žádnému z nich

18. Který rodič s Vámi trávil více času?

otec matka nerozlišuji to/ oba víceméně stejně

19. Nejvyšší dosažené vzdělání u rodičů.

MATKA ZŠ SŠ VŠ

OTEC ZŠ SŠ VŠ

20. Jak často jste ve styku s rodiči?

denně několikrát týdně několikrát měsíčně několikrát za rok vůbec

21. Pomáhají Vám vaši rodiče s výchovou Vašich dětí byť se jedná pouze o jejich hlídání?

ne jak kdy málokdy vůbec pravidelně několikrát v týdnu

III. děti**22. Kolik vychováváte dětí?**

1 2 3 a více

23. Jaké je pohlaví vašich dětí? Pokud máte více dětí, do čtverečku uveďte počet

muž žena

24. Kdo je větší autoritou pro Vaše děti?

já partner/ka oba dva jak kdy

25. Kterému z Vás se vaše děti spíše svěřují?

mě partnerovi oběma stejně - nebo nerozlišuji to

26. Dosažené vzdělání dětí.

ZŠ SŠ VŠ

27. Jste spokojen/a jak vychováváte své děti?

ano spíše ano ne spíše n

28. Kolik volného času věnujete svým dětem?

hodinu denně více jak hodinu denně pouze o víkendech s dětmi se neví-
dám

**29. Zajišťujete dětem volno-časové aktivity v podobě sportovních, nebo jiných akti-
vit?**

ano ne pouze u některých z mých dětí - zde prosím uveďte proč jen tomuto
dítěti.....

30. Jak jsou Vaše děti úspěšné ve škole a mimo ni?

mají velmi dobrý prospěch – jsou velmi úspěšné

mají průměrný prospěch – jsou úspěšné

mají podprůměrný prospěch – jsou méně úspěšné

mají podprůměrný prospěch – jsou úspěšné mimo školu (zájmy, záliby)

mají podprůměrný prospěch – dopište _____

**31. Kolik času tráví Vaše děti u PC, inteligentních mobilních zařízení, či herních kon-
zolí atp.**

vůbec žádný čas

méně jak hodinu denně

max. dvě hodiny denně

více jak dvě hodiny denně

více jak 3 hodiny denně

pouze o víkendech

nevím

32. Jak vychováváte své děti?

byl jsem dobře vychováván a snažím se v této výchově pokračovat.

byl jsem dobře vychováván ,ale snažím se svoji výchovu ještě vylepšit

byl jsem vychováván jinak než bych chtěl a snažím se výchovu změnit k lepšímu

jinak.....

Pokud uznáte za vhodné doplňte nyní cokoli, co považujete za nutné k dotazům sdělit.

děkuji za Váš čas a ochotu dotazník vyplnit

Jakub Sotolář